

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER: SECRETARIS:

A. VAN ISEGHEM

IJzerstraat 1

8400 OOSTENDE

J.B. DREESEN

Rode Kruisstraat 4

8400 OOSTENDE

PENNINGMEESTER:

J.F. FALISE

H. Serruyslaan 78/19

8400 OOSTENDE

REKENING:

750-9109554-54 of

000-0788241-19

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

JAARGANG 18 Nr. 5 - 8 mei - augustus 1989

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE.

MEI EN JUNI - ACTIVITEITEN

De Oostendse Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen tot de volgende activiteiten.

EERSTE MEI - ACTIVITEIT

Op zaterdag 13 mei 1989 om 14u30 een wandelvoordracht met bezoek aan de SINT-JOZEFKERK

onder leiding van ons bestuurslid de heer Jean-Pierre FALISE.

De Sint-Jozefsparochie viert dit jaar haar 100-jarig bestaan. Zij werd opgericht op 16 januari 1889. Oorspronkelijk huisde ze in een voorlopige kerk die gebouwd was op kosten van het kerkbestuur (inzonder de heren Van Iseghem en Halewyck). Onmiddellijk werd een aanvraag ingediend voor een definitieve kerk.

Met de gebruikelijke administratieve rompslomp als voorspel had de eerstesteenlegging plaats op 12 augustus 1897 en werd op 18 maart 1901 de eerste mis opgedragen in de nieuwe kerk.

Deze monumentale neogotische kerk is het grootste bakstenen gebouw te Oostende. Samen met de Sint Petrus- en Pauluskerk, de Hazegraskerk en de Synagoge vormt zij een mooi voorbeeld van de neo-gotiek te Oostende.

Als stoffering vallen voornamelijk op : de reliëfs van de portalen, de altaren, de kruisweg, het orgel en de brandglazen. De gebruikte baksteen straalt buiten de eenvoud een innigheid af die in weinig andere kerken te vinden is.

Het is ons bestuurslid en Oostendse kerkenkenner J.-P. FALISE, die, eens te meer, zal zorgen dat wij ook mee kunnen genieten van de schoonheid van deze kerk.

Iedereen is welkom en de deelname is kosteloos. Bijeenkomst voor de hoofdingang van de Sint-Jozefkerk om 14u15. Men zegge het voort.

TWEDE MEI - ACTIVITEIT

Op

donderdag 25 mei 1989 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr Colenstraat 6 Oostende

een avondvoordracht met documentatiemateriaal met als

Onderwerp : DE RODENBACHS VAN OOSTENDE

De spreker : Dr. Hist. de heer Michiel DE BRUYNE, voorzitter van ons Gouwverbond.

Rodenbach is een klinkende en "drinkende" naam in Vlaanderen. Het is vooral de naam van een "Roeselaarse" familie die zich rond 1735 uit het Rijnland in Roeselare kwam vestigen. Deze Roeselaarse Rodenbachs worden, niet onterecht, meestal geroemd en genoemd : Alexander Rodenbach (1830), Constantijn Rodenbach (1830), Albrecht Rodenbach en "son cousin" Georges Rodenbach.

Doch deze Rodenbachs zijn niet de "enige" Rodenbachs in Vlaanderen. Een viertal "andere stammen" zijn immers bekend. Daaronder de Oostendse Rodenbachtak : een illustre onbekende eenzame man... en een andere "Oostendse" Rodenbachfamilie.

Meer laten wij daarover niet los, de hoofdzaak is dat uw nieuwsgierigheid gescherpt is. Het overige wordt u verteld door de heer Michiel DE BRUYNE, op deze donderdagavond.

Wij kennen de heer DE BRUYNE als een vlot en onderhoudend spreker die zijn onderwerpen op buitengewone wijze beheerst. Het wordt dan ook weer een avond die u niet moogt missen. Zoals steeds is de toegang vrij en kosteloos, ook voor niet-leden. Zorg dat je er bij bent. Men zegge het voort.

JUNI - ACTIVITEIT. STUDIEREIS NAAR NIEUWPOORT EN DISKMUIDE met vaart op de IJZER

Wij starten op

zondag 11 juni 1989 om 09u00 stipt

van op de parking voor het Gerechtshof, Canadaplein, Oostende.

Na een vlotte rit staan we om 09u25 in Nieuwpoort aan het Landbouwmuseum "Gerard Lammerant" dat onlangs geopend werd.

Na een kort bezoek verplaatsen we ons naar de sluizen waar we inschepen aan boord van de Jean BART III. Met deze omgebouwde Duitse patrouilleboot doen we een prachtige toeristische uitstap van Nieuwpoort naar Diksmuide. Doorheen de oneindige vredige Ijzervlakte verkennen we vanop de IJzer de streek die in de eerste wereldoorlog, gedurende 4 jaar, het toneel is geweest van veel leed en ellende. De vaart wordt gecommentarieerd door de schipper van de Jean Bart. We meren even af en stappen aanwal voor een kort bezoek aan de DODENGANG, gedurende 4 jaar een vooruitgeschoven stelling van de Belgische verdediging.

Tegen 12u30 ontschepen we ter hoogte van de IJzerbrug (vlakbij de IJzertoren) en steken aan de overkant in Hotel-Restaurant-Tearoom Sint Jan onze benen onder tafel voor een middagmaal. Op de menu staan

Tomatensoep

Varkengebraad met groenten en kroketten

Ijs

Het middagmaal is in de prijs inbegrepen, dranken echter niet. En vergeet het niet, in die streek eet men "goed en gul".

Omstreeks 14u30 steken wij de IJzerbrug weer over voor een bezoek aan de IJzertoren. De IJzertoren is naast een Vredesmonument ook

het symbool van de Vlaamse bewustwording van de soldaten aan het IJzerfront. Het is het erkende memoriaal van de Vlaamse ontvoogding. Niet enkel in deze historische kontekst is dit oord interessant. Er is naast de Crypte en het Vredesmonument, de 84-meter hoge toren die een prachtig panorama biedt over West-Vlaanderen, van de Kust tot het Vlaamse heuvelland.

Na dit bezoek verplaatsen we ons naar het Stedelijk Museum voor Diamant en Heemkunde. Men kan er de verscheidene facetten van de diamantnijverheid volgen in de afdeling diamant, daarnaast is er een afdeling Heemkunde, Schone Kunsten en loopt er regelmatig een gelegenheidstentoonstelling.

Van hieruit wandelen we naar het, voor vele mensen onbekende, Begijnhof waarvan het ontstaan zich in het begin van de 11de of 12de eeuw situeert. Wij vervolgen onze weg naar het stemmige marktplein waar een sfeer hangt van een rijk verleden. De Sint Niklaaskerk, de Boterhalle en de gebouwen opgetrokken in de Vlaamse trapgevelstijl dragen bij tot de charme van deze IJzerstad. Het speelse beeld van het "Manneke uit de Mane" maakt van Diksmuide de bakermat van de Vlaamse humor.

We schepen terug in aan boord van onze Ginocar en verplaatsen ons naar Esen waar we even verpozen op de Bierzolder van de "Dolle Brouwers" die het ambachtelijk Oerbier brouwen. Van op het terras hebben we een prachtig uitzicht op de streek.

Op onze terugweg naar Oostende stoppen we toch nog even aan het Duits Militair Kerkhof van Vladslo, de laatste rustplaats van 25.638 gesneuvelden uit de eerste wereldoorlog. Hier bevindt zich het wereldberoemde "Treurende ouderpaar" gecreëerd door Käthe KOLLWITZ na de dood van haar 18-jarige zoon. Deze Berlijnse vrouw behoort tot de belangrijkste expressionistische kunstenaars van Duitsland.

Over Leke, Sint-Pieterskapelle, Slype en Leffinge zijn we in een wenk terug in Oostende waar we omstreeks 20u00, traditiegetrouw, toekomen.

Inschrijven voor deze reis kan door storting van 760 ₣ (zevenhonderd zestig ₣) op rekening 000-0507753-55

Jan Dreesen
Rode Kruisstraat 4
Oostende

met vermelding "De Platereis 11 juni 89 met x personen".

In deze prijs is inbegrepen autocarreis, vaart op de IJzer, toegang tot twee musea, de Dodengang en de Ijzertoren en het middagmaal.

De inschrijvingen moeten gebeuren voor 1 juni 1989.

Er zijn maximum 54 plaatsen. Die eerst komt, eerst maalt. Dus zorg dat je op tijd bent.

J.B. DREESSEN

KINDERMOORD IN 1686 (1)

door Daniël VERSTRAETE

Thérèse LEFRANC, 31 jaar oud, afkomstig van Oudenaarde, leefde samen met Alexius CAMBRON, 30 jaar oud, geboren te Rijsel. CAMBRON was klokgieter van beroep. Het koppel woonde eerst te Gent, dan te Rijsel daarna te Brugge, te Alberingen en sedert september 1686 te Oostende. Zij namen hun intrek bij Boudewijn VAN DE VIJVER, kleermaker en winkelier. Thérèse was zwanger toen ze te Oostende aankwam. Haar man moest daar een klok gieten en met zijn knecht maakte hij alvast een put in de vesting ten noorden van de stad. Hij moest echter te Alveringem nog zijn werk afmaken en daarom keerde hij terug naar dat dorp. Thérèse bleef te Oostende met de knecht, Jacques LA PLA, 26 jaar oud, geboortig van Alveringem.

Zij maakte kennis met enkele vrouwen, onder andere met Magdalena DE METS, weduwe van Pieter CANIVEL die haar raad gaf over de aanstaande bevalling. Thérèse zegde dat zij geen hulp nodig had. Zij beviel gemakkelijk. Zij beweerde dat dit eens gebeurde toen ze vlees stond te kopen in het West-Vleeshuis te Brugge. Het was een te vroeg geboren kind dat dood was. Thérèse stak het in haar tas en zij ging nog kijken naar een begrafenis in de Sint-Salvatorskerk. Toen zij in haar logement teruggekomen was, beviel zij van een tweede kind. Dat gebeurde terwijl zij op het "secreet" zat. Thérèse vertelde dat allemaal bij de weduwe CANIVEL en de vrouwen dronken ondertussen een glas wijn. Thérèse had die wijn gehaald in de Belvidere.

Anne DERDEYN, dochter van de blikslager, kwam daar ook binnen. Zij was bezig een kous te breien. Zij kreeg ook wat wijn. Rond vijf uur hoorden de vrouwen de beiaard spelen en Magdalena zegde dat men het groot lof zou doen maar Thérèse antwoordde dat men dat lof wel zonder haar zou doen. Zij wilde naar de zee gaan met een oude vrouw. Toen Magdalena opmerkte dat het te veel waaide om naar de zee te gaan zegde Thérèse dat zij dat beloofd had en dat zij dat zou doen. Rond vijf uur dertig verliet zij het gezelschap. Men hoorde toen het Ave Maria kleppen in het groot lof. Men vierde toen de inname van Buda (dat werd op andere plaatsen ook gevierd : men sympatiseerde immers met Oostenrijk dat toen de Turken bevocht).

Wat er daarna gebeurde is niet zeer duidelijk. Thérèse beweerde dat zij dan achter de Belvidere naar zee ging, samen met een oude vrouw. Andere getuigen beweerden echter dat zij geen oude vrouw zagen. De weduwe CANIVEL verklaarde dat zij, aanstonds na het vertrek van Thérèse, naar haar buurvrouw ging namelijk naar Clara DAVID, dochter van Jan, 28 jaar oud en weduwe van Pieter SCHERS, scheepstimmerman. "Dat wijf heeft mij mijn lof doen verklappen", zegde ze. Zij had wijn gedronken en koeken gegeten zegde ze en die koeken lagen op haar maag. Ze vertelde dat daarna ook aan Arthur VAN DIEST en zijn vrouw. Die mensen raadden haar aan een glas wijn te drinken. Zij zegde dat zij dat gedaan had maar dat die koeken op haar maag bleven liggen. Het waren boekweitkoeken die zij van de deur gekocht had toen Thérèse bij haar was. Ondertussen zag zij dat de vuren aangestoken waren om verder de inname van Buda te vieren. Thérèse LEFRANC kon niet lang gewandeld hebben want om zes uur was ze reeds thuis gekomen. Boudewijn VAN DE VIJVERE en zijn meid Amelberga HERCKELS, bevestigden dat.

Thérèse was recht naar boven gegaan, zonder spreken. Kort nadien klopte ze op de plankenvloer en Amelberga trok naar boven. Zij zag Thérèse op een stoel zitten en hoorde haar schreiend zeggen dat haar kind verdronken was in de zee. Amelberga gaf haar een beetje wijn en ging dan hout halen om het haardvuur aan te steken. Toen ze terugkwam lag Thérèse in haar bed. Haar kousen, schoenen of rokken waren niet nat, haar kleren waren ook niet bebloed noch beslijkt. Dat gebeurde allemaal op woensdag, 11 september 1686, dag van het feest van de inname van Buda.

De volgende dag kwamen familieleden van Boudewijn VAN DE VIJVERE Thérèse LEFRANC verzorgen en zo werd haar bevalling weldra besproken. Reeds op 16 september trok de vroedvrouw Anna QUISSSEN naar de pastoor te Oostende. Dat was toen Dominicus GALLE, zoon van Guillielmus, geboortig van Antwerpen. Anna kwam zeggen dat de huisvrouw CAMBRON verlost was maar dat men niet wist waar het kind was. De pastoor ging Thérèse opzoeken en hij vroeg wat er gebeurd was. Zij zegde dat zij op 11 september naar Bredene gegaan was en dat zij onderweg haar kind verloor. Zij deed het begraven te Bredene. Thérèse was zeer aangedaan en de pastoor zegde dat zij de waarheid moest vertellen. Thérèse zegde dan dat zij niet naar Bredene maar naar het strand ging met een oude vrouw. Zij gingen samen in het water tot aan de knieën. Toen ze zo wat gewandeld hadden voelde Thérèse dat de arbeid haar overkwam en zij werd verlost zonder dat zij zich uit het water kon terugtrekken. De oude vrouw ving het kind op in haar voorschoot en doopte het. Haar geldbeugel viel echter in het water en toen ze die wilde opnemen kwam er een grote baar die de oude vrouw en het kind overrompelde en ze meesleurde in zee. Zo zijn zij samen verdronken.

De pastoor verwittigde het stadsbestuur en omdat er vermoedens waren dat Thérèse haar kind gedood zou hebben, werden zij, haar man en haar knecht in de cipierage opgesloten. Alexis CAMBRON was ook naar Oostende teruggekeerd van zohaast hij het drama vernam. Op 1 oktober 1686 begon het schepencollege met ondervragingen. Alexis CAMBRON was het eerst aan de beurt. Hij zegde dat hij twee jaar geleden met Thérèse LEFRANC gehuwd was te Filippine. Zij verbleven op veel plaatsen om klokken te gieten en te Brugge had Thérèse drie misvallen gehad. Toen zij naar Oostende kwamen was Thérèse acht maanden bevrucht. Alexis moest nog dat werk gaan doen in Alveringem en daar kwam de knecht hem zeggen dat Thérèse verlost was, dat het kind dood was maar wel gedoopt. Hij keerde aanstonds terug naar Oostende en daar vertelde zijn vrouw hem over haar wandeling met een oude vrouw aan zee en over het ongeluk. De schepenen vroegen dan waarom Alexis niet aanstonds de wethouders op de hoogte had gebracht van dat ongeluk. Hij antwoordde dat hij, als vreemde, de costuimen van Oostende niet kende maar dat zijn vrouw de pastoor had ingelicht.

CAMBRON werd de volgende dagen nog een paar keren ondervraagd, vooral in verband met die misvallen van zijn vrouw en in verband met de plaats waar zijn huwelijk was ingezegend. Hij zegde nog eens dat dit twee jaar geleden te Filippine gebeurde waar een missionaris, in het bruin gekleed, het huwelijk inzegende.

Over die misvallen te Brugge wist hij te zeggen dat de kinderen niet voldragen waren. Hij kon niet zeggen waar die kinderen begraven waren. Van Brugge trok het echtpaar naar Rijsel waar het onderdak kreeg bij de ouders van Alexis. Hij zegde daar echter niet dat Thérèse zijn vrouw was maar wel dat zij in het klooster wilde gaan. Thérèse verbleef inderdaad drie maanden bij de Grauwe

Zusters te Rijsel. Daarna vergezelde zij haar man naar Alveringem waar zij logeerden bij de barbier Bernard DE CLERC en daarna bij de kok Lambert DOECKER.

Thérèse LEFRANC werd ook ondervraagd over de miskramen. Zij zegde dat zij zo een miskraam had op het secreet (toilet) van de herberg Lappo bij de Sleutelbrug te Brugge : de dracht was in dat secreet gevallen. Later had zij nog eens een miskraam van een tweeling. Zij verbleef toen in de Grote Helm aan de Kuiperstraat te Brugge. Een Hollandse vrouw, die zij niet kende, had de onvoldragen vruchten meegenomen en ze doen begraven op het kerkhof van de Sint-Jacobskerk. De pastoor van die kerk had haar vermaand omdat zij niet getrouwd was. Thérèse beloofde haar huwelijk in orde te brengen. "Doet dat als een fraaie dochter" zegde de pastoor. Kort nadien werd dat huwelijk ingezegend in de Lievevrouwkerk te Brugge.

Thérèse werd de volgende dagen nog ondervraagd over het ongeval en over die oude vrouw die andere getuigen niet gezien hadden. Thérèse zegde dat zij die vrouw, Jeanne DE CROIS genaamd, aan de kerk van Oostende had leren kennen, dat zij daar afspraken om aan de zee te gaan wandelen. Zij gingen over de vesten omlaag. Het was hoog water want het water kwam tot aan de dijk. Verder beschreef ze de bevalling in zee en het ongeluk zoals zij dat uitgelegd had aan de pastoor.

De wethouders deden de herbergiers bekend maken wie bij hun logeerde op 10 en 11 september 1686, op straf van 50 pattacons. Er was geen Jeanne DE CROIS bij. De mensen die Thérèse LEFRANC op 11 september gezien hadden of met haar gesproken hadden, werden ook allemaal onderhoord. Zij hadden die oude vrouw niet gezien. Een paar getuigen waren er zeker van dat Thérèse van vier tot vijf uur dertig bij de weduwe CANIVEL was. Zij wisten dat zo goed omdat zij de klok hadden horen luiden voor het Ave Maria tijdens het lof en omdat dat lof kort nadien, om vijf uur dertig, gedaan was : Thérèse wilde alles vroeger doen gebeuren om haar wandeling en het ongeval aannemelijk te maken. Zij was om zes uur teruggekomen in het huis van Boudewijn VAN DE VIJVER en in een tijspanne van een half uur kon zij die wandeling en dat ongeval niet goed situeren.

Ook de knecht werd ondervraagd. Die heette Jacques LA PLA. Hij was geboortig van Alveringem en hij woonde daar ook met zijn vrouw Marie RYDEYS en vier kinderen. Hij was linnenwever van stiel maar sedert een jaar werkte hij bij Alexius CAMBRON. Op de dag dat men de inname van Buda vierde (dus op 11 september 1686) was hij bezig met de put in orde te brengen om klokken te gieten. Die put was daags voordien ingevallen. Een Engelse soldaat had hem toen geholpen en ook timmerlieden hadden een paar schoppen aarde uit de put gesmeten. Rond vier uur was zijn meesteres daar komen kijken. Zij was vergezeld door een vrouw die er oud uitzag en die een zwarte falie op het hoofd had. Thérèse zegde hem dat zij nog eens zou terugkomen. Jacques werkte niet lang want hij wilde de viering bijwonen en kijken hoe de vreugdevuren aangestoken werden. Hij kwam slechts om tien uur terug in zijn logement. De volgende dagen zag hij Thérèse slechts vluchtig. Zij lag te bed en hij moest voor haar brandewijn halen. Hij kocht een halve pint brandewijn in een huis met een steger wat bezijden de Kaaipoort. Hij gaf Thérèse wat drank en ook de meid kreeg er wat. Hij trok toen naar zijn werk zonder dat hij iets droeg. Hij haalde wel een spade en een houweel ten huize

van Jacobus SABOT. De vrijdag avond zag hij Thérèse terug en hij zegde dat hij 's anderendaags wilde naar Alveringem gaan. Thérèse vroeg hem om eens bij haar te komen vóór zijn vertrek. Zij gaf hem die zatermorgen twee brieven voor haar man. Hij moest hem zeggen dat zij een kind gekregen had, dat het gedoopt was en begraven. Zij gaf hem ook een Indiaanse noot (dat zal een muskaatnoot geweest zijn) die hij aan de pastoor van Alveringem moest geven. Hij moest die pastoor goedendag wensen en hem zeggen dat zij een harde noot gekraakt had en dat hij die Indiaanse noot nu ook zou kraken. Hij ging toen naar de herberg De Gouden Bolle maar die was nog gesloten. Hij wilde nog eens naar zijn werk gaan om te zien of alles in orde was en of de goten niet ingetrapt waren. Er stond een schildwacht bij de put. Jacques zuiverde de goten een beetje met zijn spade. Hij ging toen terug naar de herberg waar hij twee glaasjes brandewijn dronk en om zeven uur verliet hij de stad, samen met de vrouw en de dochter van de herbergier. De ondervragers beweerden dat zij gehoord hadden dat Jacques een pakje, dat Thérèse hem gegeven had, in de put had gedolven. Dat zou dan het dode kind geweest zijn. De knecht beweerde dat hij dat niet gedaan had.

De ondervragers waren de schepenen Jean FAYOLLE, Estavan DE DUENAS, James HAMILTON, DOMICENT en CROES. De griffier, meester N. DE MEULEBEQUE schreef alles op. De pensionaris, meester L. TIMMERMAN en de baljuw, Boudewijn BORM waren ook meestal aanwezig. Die mensen deden ook de secreten (toiletten zouden wij zeggen) ruimen bij Boudewijn VAN DE VIJVER en bij de weduwe CANIVEL. Ook de steenputten en citernen in die woningen werden onderzocht maar er werd niets gevonden.

De schepenen ondervroegen ook Joannes CHARLES, geboren te Duinkerke en tavernier te Oostende. Die stond, de dag van de feiten, rond vier uur op de vesten bij het werk van de klokgieter. Hij zag de vrouw van CAMBRON daar komen. Zij had een falie aan en een kabas aan de arm. Zij kwam uit de richting van de Markt, voorbij de muur van het huis van de gouverneur. Hij zag geen andere vrouw bij de put. Hij bleef nog een uur op de vesten maar hij sloeg geen acht meer op de huizen want hij keek naar een schip in de zee.

Thérèse LEFRANC moest ook nog eens naar boven komen in de schepenzaal maar zij lag te bed en beweerde ziek te zijn. De schepenen DUENAS en DE WITTE en griffier MEULEBEQUE gingen haar daar dan onderhoren. Kort nadien kwamen zij zeggen dat de vrouw stonddronken in haar bed lag. Zij vloekte veel en riep dat de magistraten beulen en tirannen waren en dat men beter de schepenen zou straffen die vuiler waren dan zij, vooral de griffier die een kind van zes maanden had begraven onder zijn wijngaard. Men verbood die vrouw nog wijn of brandewijn te geven opdat zij tegen de volgende dag nuchter zou zijn.

Die volgende dag, de achtste oktober 1686 kreeg Thérèse medecijnen van dokter CLOU die beweerde dat zij nog niet in staat was om naar boven te komen. De schepenen gingen dan maar terug aan haar bed staan. Zij wezen haar op tegenstrijdigheden in haar vorige verklaringen, in verband met haar verblijfplaatsen te Brugge, haar misvallen in die stad, het feit dat zij aan vrouwen te Oostende verteld had dat zij beviel bij het West-Vleeshuis te Brugge en dat zij het kind in haar kabas gestoken had. Zij beweerde nu dat zij dat niet gezegd had. Men vroeg haar waarom zij eerst gezegd had dat zij in de Lievevrouwkerk te Brugge gehuwd was en

daarna dat zij te Filippine gehuwd was. Het laatste was juist, antwoordde ze. Zij wist niet of Filippine groter was dan Oostende, zij wist ook niet of er poorten waren en nog minder of die gemaakt waren van aarde of van steen. Daarna ondervroeg men haar over die oude vrouw die met haar in zee gegaan was en die door niemand gezien was. Alleen de knecht had haar gezien. Hij zou dat verschillende keren bevestigen onder eed. Het kon echter ook de weduwe CANIVEL geweest zijn die hij aan de put zag want Thérèse beweerde nu dat zij ook met die weduwe aan de put gestaan had. Zij hadden op de vesten naar de zee gekeken en de weduwe had gezegd dat het slecht weer was om te wandelen. Die weduwe CANIVEL ging dan naar huis en Thérèse trok met de oude vrouw achter de Belvidere naar zee. Men wierp op dat zij van 16 uur tot 17.30 ten huize van de weduwe was, dat veel getuigen dat verklaarden. Thérèse beweerde dat het leugens waren. "Mijn kind verdoen?" riep ze, "mijn vlees en bloed? Ik zou liever van deur tot deur gaan om Godswille!" Zij vertelde verder over haar terugkomst bij Boudewijn VAN DE VIJVER, over de knecht die naar Alveringem ging. Ze had die knecht geen pakje gegeven, zij had hem alleen om brandewijn gestuurd. Zij zegde ook dat zij de knecht een Indiaanse noot meegaf voor de pastoor van Alveringem en hij moest aan die pastoor zeggen dat hij de noot zou kraken zoals zij ook een harde noot gekraakt had en dat het een mirakel was dat zij er nog was. De knecht moest haar man ook inlichten over het ongeval. Toen men haar vroeg waarom ze daags voordien de magistraat uitgescholden had en gezegd had dat de griffier een kind onder zijn wijngaard had begraven, antwoordde ze dat zij dat in haar gramschap had gezegd omdat men haar zo dikwijls naar haar kinderen vroeg.

Op 10 oktober trokken schepenen Jacobus DE WITTE en griffier MEULEBEQUE naar Brugge om navraag te doen over het verblijf van Thérèse in die stad. Ja, zij had in de Grote Helm gewoond en veel getuigen hadden haar er zien binnengaan met Alexius. De herbergier zegde dat zij afzonderlijk sliepen. Thérèse ging dikwijls bier drinken in de Kleine Helm, een herberg naast de Grote Helm. De getuigen wisten van geen verlossing en de grafmaker van Sint-Jakob wist van geen begraafing van kinderen uit de Grote Helm. Hij schreef alles op in zijn boek.

Alexius en Thérèse zaten nu reeds meer dan twee weken vast. Hun bezit was aangeslagen maar had weinig waarde buiten het geld en enige zilveren knopen.

Op elf oktober 1686 kwamen de schepenen FAYOLLE, CROES, RUEBENS, DUENAS, DE WITTE en HAMILTON samen met de griffier DE MEULEBEQUE, de pensionaris TIMMERMAN en baljuw BORM. Er werd besloten een scherp examen op Thérèse toe te passen. Men zou haar eerst nog eens aanraden de waarheid te zeggen terwijl ze kon kijken naar de voorbereiding van de pijniging. Twee geneesheren zouden aanwezig zijn om de sterkte van Thérèse te bepalen. De officier-crimineel (de beul zouden we zeggen) werd uit Brugge ontboden om zijn werk te doen. De volgende dag echter beweerde dokter CLOU dat Thérèse niet sterk genoeg was om gepijnigd te worden. De officier-crimineel moest terugkeren naar Brugge. Drie dagen later zegde dokter CLOU dat de toestand van Thérèse beter was en op 17 oktober 1686 mocht de pijniging beginnen. De officier-crimineel was toen per barge naar Oostende gekomen. Burgemeester CAREW, schepenen James HAMILTON, griffier DE MEULEBEQUE en pensionaris TIMMERMAN zouden aanwezig zijn. Zij werden echter regelmatig door andere schepenen vervangen want de pijniging duurde meer dan zes uur. De tijd werd gemeten

met de zandloper die om het half uur moest gedraaid worden. De griffier schreef alles nauwkeurig op, ook alle reacties van Thérèse. Meester Jan Baptiste CLOU en chirurgien Thomas VAN HEEDE controleerden nu en dan haar polsslag. Thérèse riep en tierde van de pijn. Zij riep de hulp in van Jezus, van Maria en van alle heiligen ! Men stelde haar de gewone vragen in verband met de miskramen, de oude vrouw, het uur van haar wandeling-aan zee en zo meer maar Thérèse antwoordde meestal dat ze alles reeds gezegd had. Zij kreeg nu en dan wel een beetje bier van de beul en zij mocht ook eens haar gevoeg doen. Zij kloeg vooral in haar benen en armen die vastgebonden waren. Er moet ook vuur gebruikt zijn want Thérèse kon de hitte niet verdragen. Zij bleef altijd maar roepen "Aai mij ! Laat mij los !" Nadat de zandloper dertien keren gedraaid was en er dus dertien halfuren voorbij waren werd zij eindelijk bewusteloos. Het moet dan reeds na twee uur in de nacht geweest zijn want men was 's avonds om acht uur begonnen. Dokter CLOU zegde dat Thérèse geen verdere torture kon verdragen. Zij werd los gemaakt en op een bed gelegd. Toen zij tot bewustzijn kwam en men haar nog eens vragen stelde bleef zij bij haar verklaringen : de oude vrouw was met haar kind in zee verdronken. Door de grote pijn had zij eens geroepen dat zij niet bevrucht geweest was. Dat trok zij nu in, zij had dat in haar waanzin verklaard. De andere antwoorden die zij gegeven had waren wel juist en zij was bereid daar op te sterven.

(vervolgt)

DE STENEN BANK

De gekende art-nouveauarchitect Paul HANKAR ontwierp ca. 1898-99 de plannen voor een monumentale stenen zitbank in opdracht van de steengroeven te Ecausines en Soignies.

Ze werd tijdens de Wereldtentoonstelling 1900 te Parijs geëxposeerd in het Palais du Champ-de-Mars, in de sectie XI : Mines et Métallurgie.

Na de tentoonstelling werd ze opgesteld in de Koninginnelaan te Oostende, nabij de Squares, en toen een nieuwe, mondaine woonbeurt.

Dezelfde HANKAR tekende de plannen voor de Villa Mackintosh, Hoek van Iseghemlaan/Christinaramp. Dat in 1893. Dit gebouw combineerde villa, café en opbrengsthuis.

Een prachtige opname vindt U onder het nr. 176 van het kijkboek van VANALDERWEIRELDT (1988).

Lit. : F. LOYER, Paul HANKAR, Brussel, 1987.

Norbert HOSTYN

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - AANVULLING

Paul ROMELART

Oostendse amateurschilder. Schilderde in een naïeve bekoorlijke trant voornamelijk Oostendse havengezichten.

Norbert HOSTYN

door J.B. DREESEN

Zie ook tijdschrift "De Plate" nr. 2/89 blz. 89-59 tot 61

In 1303 gaf de landvoogd een voorschrift uit waarin hij bepaalde welke "de smalle steden waren die afhingen van de Stede van Brugge".

In 1309 bepaalde een ander voorschrift hoeveel elk van deze "smalle steden", volgens de oude transport, schuldig was aan elke 100 pond (1).

Wij reproduceren hiernavolgende deze lijst met het bedrag van de verschuldigde belastingen. Daarnaast geven we als a. de eerste vermelding van de naam van de plaats zoals aangegeven bij DE FLOU (2), en als b., de eerste vermelding bij M. GYSSELING (3). Waar kan wordt ook de eerste vermelding als stad hieraan toegevoegd.

De aangegeven sommen zijn uitgedrukt in "schellingen = s" en "penningen = deniers = d" en geven een idee van de belangrijkheid van de stad op dat ogenblik.

1. POPERINGE	24 s.	6 d.	a. 844 b. 844
2. SLUIS	19 s.		a. niet vermeld (Zeeuws-Vlaanderen) b. niet vermeld (dus na 1200)
3. DIKSMUIDE	17 s.	4 d.	a. 961 b. 1089
4. AARDENBURG	15 s.	9 d.	a. niet vermeld (Zeeuws-Vlaanderen) b. 840
5. NIEUWPOORT	12 s.	6 d.	a. 1163 (vermelding Oppido 1190) b. 1163
6. DAMME	8 s.	9 d.	a. 1180 (vermelding Ville de Dam in 1249) b. 1217
7. SINT WINNOKSBERGEN	8 s.	9 d.	a. 944 b. 1037
8. VEURNE	6 s.	9 d.	a. 1066 b. 877
9. DUINKERKE	4 s.	9 d.	a. 1067 (vermelding Sigillum 1226, Novus Pontus 1226) b. niet vermeld (dus na 1200)
10. OUDENBURG	4 s.	3 d.	a. 1027 b. 866
11. BROEKBURG	4 s.		a. 987 (vermelding Castro in 1106) b. 988
12. BLANKENBERG	3 s.	9 d.	a. 1275 (vermelding Schepenen 1298 en Ville 1309) b. niet vermeld (dus na 1200)
13. OOSTBURG	3 s.	3 d.	a. niet vermeld (Zeeuws-Vlaanderen) b. 941

14. TORHOUT	3 s.	a. 683 (vermelding Ville in 1258)
		b. 819
15. GISTEL	21 d.	a. 988 (vermelding Schepenen in 1301)
		b. 988
16. OOSTENDE	18 d.	a. 1265 (vermeld Stad in 1267)
		b. 1115 (in orientali fine in Testrep)
17. LO	12 d.	a. 961 (vermelding Ville de Lo in 1148)
		b. 1089
18. LOMBARDZYDE	12 d.	a. 1248
		b. niet vermeld (dus na 1200)
19. GREVELINGEN	10 d.	a. 1040 (vermelding Novo Burgo in 1165)
		b. 1040
20. MONNIKREDE	10 d.	a. niet vermeld (Zeeuws-Vlaanderen)
		b. niet vermeld (dus na 1200)
21. YZENDYKE	8 d.	a. niet vermeld (Zeeuws-Vlaanderen)
		b. niet vermeld (dus na 1200)
22. HOEKE	8 d.	a. niet vermeld (Zeeuws-Vlaanderen)
		b. niet vermeld (dus na 1200)
23. MUIDE	6 d.	a. niet vermeld (Zeeuws-Vlaanderen)
		b. niet vermeld (dus na 1200)
24. MOERDIJK	4 d.	a. niet vermeld (Zeeuws-Vlaanderen)
		b. niet vermeld (dus na 1200)
25. HUGHEVLIET	3 d.	a. niet vermeld (Zeeuws-Vlaanderen)
		b. niet vermeld (dus na 1200)
26. EEKLO	niet vermeld	a. niet vermeld
		b. 1219 (vermelding Novo Portus in 1240)
27. KAPRYKE	niet vermeld	a. 1233
		b. 1233

Sommige steden staan niet vermeld bij DE FLOU omdat hij het gebied van Zeeuws-Vlaanderen (Noord-Vrije) niet onderzocht. Bij M. GIJSSE-LING staan enkel de plaatsen vermeld die vóór 1226 voorkomen.

Bij een ontleding van bovenstaande gegevens vallen ons onmiddellijk een paar zaken op. Een eerste reeks van deze steden ontstonden als "stopplaats" langs de Romeinse heirwegen, hierbij vermelden we POPERINGE, LO en TORHOUT.

Een volgende reeks vond zijn oorsprong als versterking die in de Gallo-Romeinse tijd werden opgeworpen tegen de invallen van de Germanen, hier met name de Saksers en daarna de Noormannen.

Hierin klasseren we BROEKBURG, VEURNE, OUDENBURG, AARDENBURG en misschien OOSTBURG.

Een laatste reeks zijn de havens die ontstonden in de inbraakgebieden na de tweede Duinkerke stormvloedfase waaronder DIKSMUIDE, SINT WINNOKSBERGEN, NIEUWPOORT, GREVELINGEN.

Gaat men na aftrek van de bovenstaande drie reeksen de rest van de "smalle steden" bekijken dan is het opvallend dat die praktisch allen uit dezelfde periode - de 13de eeuw - dateren. Ze werden, naar alle waarschijnlijkheid, door de toenmalige landvoogd opgericht met een bepaald socio-economisch of politiek-strategisch doel. Iets gelijkwaardigs gebeurde tenandere op hetzelfde tijdstip in het Land van Loon, het huidige Belgisch en Nederlands Limburg (4), en andere graafschappen van het binnenland.

Van OOSTENDE zien we, op deze lijst, dat onze stad op de 16de plaats stond qua belastingen, dus een relatief "kleine" stad was. De opmerkingen die onze eminente stadsgenoot en historicus Roger DEGRYSE formuleerde met betrekking tot TESTEREP en OOSTENDE verdienen dan ook meer aandacht (5).

Met betrekking tot de eerste vermelding van WESTENDE in 1173 zegt hij het volgende : "Vergeleken met de toestand nabij NIEUWPOORT verliep de landwinning aan de rechteroever van de IJzermonding in de streek van TESTEREP, de lange repen van duinen en schorren aan de kust, minder snel. Daar bevonden zich inderdaad nog heel wat krekens, vlieten en geulen, vooral in de rug van de duinenreep, die langs de landzijde tot een poldergebied zou uitgroeien. Aldaar werd weliswaar reeds in 1173, aan de westelijke kant, het dorp WESTENDE vermeld, maar aan het oostelijk uiteinde verscheen de nederzetting OOSTENDE eerst omstreeks 1267".

Bij de stichting van LOMBARDZIJDE in 1249 zegt hij : "Op zulk een kleine schaal gebouwd was LOMBARDZIJDE een goed voorbeeld van een door de Landsvrouw, de gravin, in het leven geroepen dorp, met stedelijk statuut, hetzelfde gebeurde met OOSTENDE in 1267".

-
- (1) Ghilliot's-Van Severen. Inventaire de Chartes IV. 908.
 - (2) K. De Flou. Woordenboek der Toponomie. Brugge 1933.
 - (3) M. Gijsseling. Toponymisch Woordenboek voor België etc. (1226) 1960.
 - (4) B. Mersch. De stadsstichting en de parochiestichting in Maaseik. In het tijdschrift "Limburg" afl. 4-5, 1988, blz. 129 tot 138.
 - (5) Dr. R. Degryse. Nieuwpoort tot omstreeks 1302. Nieuwpoort 1987, blz. 151 en blz. 154.

VRAAG

Tussen de nalatenschap van mijn schoonvader zitten een tweetal schrijfboekjes met de briefwisseling van de VISSCHERSVERBROEDERING, Rue du Midi 2, Oostende tussen 18-12-1936 en 8-8-1938.

Volgens de heer R. VERBANCK ging het hier om een coöperatieve die materiaal en brandstof leverde aan de visserij en ook wel vis verhandelde.

Volgens een briefhoofd in ons bezit zou het een "Succersale" zijn geweest van LA FRATERNELLE DE BELGIQUE, Société Coöperative, 112 Rue du Trône, Bruxelles. Graag inlichtingen over dit onderwerp aan Daniel DEVOS

Verenigingstraat 114, Oostende. Tel. 059/70.66.99.

DE GEDECOREERDE DOOD

GEBRUIK EN ORNAMENT BIJ DE UITVAART TE OOSTENDE

door Jan NUYTTEN

Het tweede Vaticaans Concillie in 1962 luidde een drastische verandering in, bij ondermeer, de uitvaart. Het is allemaal minder "gedecoreerd" geworden. Anderzijds is thuis sterven niet meer zo gebruikelijk. Het moet allemaal veel rationeler en efficiënter. Nu sterft men in kraaknette kamers, omringd door even kraakwitte verpleegkundigen, niet meer omringd door de naaste familie, dus ver uit het oog en het hart. De dood is een taboe geworden, iets waarover men niet (meer) spreekt en die men zoveel mogelijk wil wegmoffelen. Het resultaat hiervan is dat men de dood in onze moderne tijd, zeer afstandelijk is gaan behandelen. Men is er niet meer mee vertrouwd als eertijds.

Samen met het decorum gingen er ook een aanzienlijke reeks gebruiken verloren. Ten einde u nog een beeld te geven van de vele vormen die vroeger bij een uitvaart in gebruik waren, werd een tentoonstelling georganiseerd in het Heemmuseum. Dank zij de medewerking van verschillende parochies uit Oostende en in Brugge, alsook diverse uitvaartondernemers verspreid over gans Vlaanderen en vele andere bruikleners, kunnen een reeks voorwerpen tentoongesteld worden. Elk zijn ze uniek in hun genre en zitten reeds vele jaren opgeborgen.

OPBARING IN DE PRIVATE WOONST

Tot het begin van de zeventiger jaren was het gebruikelijk dat de overledene in zijn woonst werd opgebaard.

Nadat de priester de overledene was komen "berechten" werden de zusters van Sint-Vincentius a Paulo (in de volksmond : de "papnunnen") (1) uit de Langestraat verwittigd. Hun taak was de aflijvige te wassen en te kleden. Ze begaven zich naar het "sterfhuis" met twee grote "panders" waarin hun benodigdheden waren opgeborgen. Later werd hun taak overgenomen door de verpleegsters van het Wit-Gele Kruis. De overledene werd aangekleed, een man doorgaans met een wit hemd en een zwart strikje of dito das. Een vrouw met haar beste nachtjapon aan, welke meestal door haar voordien was aangekocht met dit doeleinde. Het onderlichaam werd gewikkeld in een oud laken dichtgemaakt met veiligheidsspenden. Er werd een sterfbed gemonteerd in de beste kamer van het huis, meestal het salon. De mooiste lakens met borduurwerk en kant werden uit de kast gehaald, en ook deze werden doorgaans uitsluitend voor deze bestemming gebruikt.

Rolluiken werden gezakt, een kruis gehangen aan de voorgevel, klokken stilgelegd, spiegels overdekt met witte lakens en elk overtollig lawaai werd angstvallig vermeden. Op de toilettafel werden de kostbaarheden van de overledene tentoongesteld. Op een tafeltje in de nabijheid van het sterfbed stond een jeneverstooep en dito glazen, voor het geval iemand een opkikkertje nodig had. De fles stond er eveneens ten behoeve van de vrijwilligers die de ganse nacht de dodenwake hielden.

De tocht door de stad van de "papnunnen" met hun "panders" was het vertreksein voor de pientere "lijkbidder" (die meestal reeds door een gebuur getipt was dat een zwaar zieke het "niet meer zou halen") om bij de rouwende familie aan te bellen om zijn

diensten aan te bieden. Hij verwittigde dadelijk de behanger die het salon beklede met rouwgordijnen om zodoende deze om te vormen tot een rouwkapel. Eerst werden er smalle houten latten aan de muur bevestigd, waaraan de zwarte gordijnen werden genageld. Achteraan het hoofd van de overledene werd een soort altaar gemon-teerd met een groot in zilver geborduurd kruis omringd door twee biddende engelen "de fond" genaamd. Rondom werd de kamer behangen met zwarte gordijnen, versierd met zilveren lelies en tranen, bovenaan werden die afgewerkt met een sierboord (lambrequin) waarop mooie motieven waren geborduurd. Op de grond kwam een zwart tapijt eveneens bezet met lelies en na het inkisten werd de kist op een rijkelijk versierd verhoog geplaatst (de katafalk). Rechts ervan stond een tafeltje, eveneens overdekt met een zwarte doek, waarop een glas wijwater en palmtakje stond, alsook een mandje waarin de bezoekers hun naamkaartjes deponeerden. De lichter werd omhangen met een zwarte crêpe en diens lampen werden losge-draaid behalve één, kwestie van alles zo somber mogelijk te houden. Links en rechts van de katafalk werden er twee majestatische kandelabers geplaatst, vroeger verlicht met kaarsen, later met elektrische lampen op laagspanning. Onder het sterfbed werd dis-creet een ontgeuringsapparaat geplaatst.

Op de dag van de uitvaart werd eveneens de gang van rouwbehangsel voorzien, terwijl de buitengevel bekleed werd met de rijkelijkste rouwgordijnen. Aan de voordeur kwam een rouwgordijn (portièrre) welke zeer overladen met zilverdraad geborduurd was.

Wanneer iemand van de adel gestorven was werd de grond van de rouwkapel, de weg naar de kerk belegd met stro, om zodoende de voetstappen doffer te maken.

Intussen maakten de dames van de dichte familie hun rouwuitzet klaar, hoed met zwarte sluier (voile), een sober kleed zonder halsuitsnijding, zwarte juwelen, zwarte handschoenen, schoenen en kousen. De heren moesten zich vergenoegen met hun zwarte trouw-pak. Op betere uitvaarten droegen zij het habijt.

Een half uur voor de aanvang van de dienst, stonden de heren opgesteld in de rouwkapel links naast de kist, terwijl de dames zaten te jammeren in de naastliggende kamer. Buren en kennissen kwamen één voor één in de rouwkamer, maakten een kruisje met de palmtak over de kist en gaven de heren een hand terwijl enkele beleefdheidswoorden op zeer gedempte toon werden gewisseld. Deze begroeting duurde totdat de parochiegeestelijkheid het "lijk kwam ophalen". De pastoor vergezeld van twee onderpastoors kwam de rouwkamer binnen en bad het "de profundis".

Vervolgens droegen de lijkdraggers de bloemen en de kist naar buiten. De kist werd op een berrie geplaatst, een zwarte pelder met zilveren kruis werd over de kist gelegd. De berrie werd in de paardenlijkwagen geschoven. Op de bok zat de koetsier met steek. De dragers namen plaats op de vier hoeken van de lijkwagen. De lijkbidder stelde de lijkstoet op. Eerst stapten de "suisse" met de pique en de kerkbaljuw met zijn staf, gevolgd door de koster met het processiekruis omringd door twee misdienaars met brandende kaarsen. Daarna volgden de kerkzangers met de organist met de celebrant gekleed met de koorkap, de diaken en de subdiaken elk met hun passende kazuifel en barret op het hoofd. Vervolgens de lijkbidder met zijn "zwarte kontekletser" en "buischoed". Pal voor de lijkwagen liep de kruisdrager met een zwart kussen waarop een kostbaar kruis lag. Als kruisdrager fungeerde meestal de

beste vriend van de aflijvige en het was een zeer grote eer deze functie te mogen vervullen. Langs weerzijden liepen bij staatsie-uitvaarten zes slippendragers die de "cordons" vasthielden. Achter de lijkwagen stapten de mannelijke familieleden, gevolgd door de burens en kennissen. Gans achteraan reden de gesloten koetsen met de vrouwelijke familie.

Tijdens de gang naar de kerk werd het "miserere" gezongen.

DE PLECHTIGHEID IN DE KERK

Onder het zingen van het "subvenite" werd de kist de kerk binnenge- dragen op een draagberrie en onder een katafalk geschoven, opge- steld in het koor. De versiering en de afmetingen van de katafalk varieerden volgens de klasse van de dienst. Dit was ook het geval voor het rouwbehangsel waarmede het koor en de kerk versierd was. Op de katafalk werd het kussen en het kruis van de "kruisdra- ger" gelegd en rondom de katafalk stonden zes tot acht grote kandelabers.

De dienst werd opgedragen door de parochiepastoor, die intussen in de sacristie zijn koorkap gewisseld had tegen een kazuifel volgens hun rang. Bij diensten eerste klasse namen net voor de communiebank twee extra priesters plaats gekleed in koorkap, die wanneer er een grote massa aanwezig was in de kerk, assisteer- den bij de offergang.

De muren van het koor werden behangen met rouwgordijnen en soms werden ook de pilaren van de kerk voorzien van zwarte stof. Tegen het altaar kwam een kunstig geborduurd zwart antependium en op de grond lagen dito tapijten. Het processie-vaandel stond rechts in het koor. Bij belangrijke uitvaarten werd er eveneens een zwart deurgordijn gehangen aan de centrale ingangsdour van de kerk. De familie nam plaats langs beide zijden van de katafalk in het koor. Rechts de heren, links de dames. De volgorde was bepaald in relatie met hun verwantschap met de overledene. Hun stoelen waren bekleed met zwarte overtreksels en de dichtste familie waren begeleid ("opgeleid" heette dit) door priesters en kloosterzusters in beste habijt.

Bij de aanvang van de dienst werd het "requiem" gezongen, en tussen de twee lezingen het "absolve" en het "dies irae".

De offergang was het bijzonderste gedeelte van de dienst. Voorafge- gaan door de suisse kwamen eerst de heren en vervolgens de dames van de familie ten offer. Ze kregen een witte kaars in de linker- hand, hen aangereikt door de kerkbaljuw. Na het kussen van de offerandepateen, het deponeren van hun gift in de offerandeschaal (enkel briefjesgeld want het mocht geen lawaai maken) en het aannemen van een gedachtenis, werd de kaars hen uit de hand geno- men door de subdiaken, die deze plaatste in een speciaal daartoe bestemd zwart rek links en rechts opgesteld van de katafalk.

Op het einde van de dienst wisselde de celebrant terug zijn kazui- fel tegen een koorkap. De katafalk werd gezegend met wijwater en wierook tijdens het zingen van het "libera".

Toen volgde de "zegening", een soort tweede offerandegang, dit- maal zonder kaarsen en gedachtenissen met wel het deponeren van een gift in de offerandeschaal. Onder het zingen van het "in paradisum" werd de kist achteraan in de kerk gedragen en daar opgesteld. De familie bleef staan in de middengang, de priesters namen plaats langs de zijkant van de kist, terwijl de kruisdrager

het kruis van het kussen nam en het met de onderkant net boven het voeteinde van de kist hield. Onder het zingen van het "benedictus" kraste de celebrant drie kruisjes met dit kruis in het deksel van de kist.

Daarna werd de tocht aangevat naar de begraafplaats. Daar deze nogal verwijderd was van het centrum nam de "geestelijkheid" in vol ornaat, samen met de misdienaars, zangers en koster, kaarsen en processiekruis plaats in een open koets, die reed net voor de lijkwagen. Ondertussen werd een tweede maal het "benedictus" gezongen. De celebrant maakte ten afscheid een kruis met zand over de kist, terwijl allen die de rouwstoet tot daar gevolgd hadden hem navolgden. De familie nam tenslotte plaats aan de poort van de begraafplaats om alle belangstellenden te danken en dit was toen het einde van het officiële gedeelte. Doorgaans werd dan opnieuw naar het sterfhuis gegaan waar de rouwmaaltijd plaatsvond. Intussen had de behanger reeds alle rouwgordijnen verwijderd.

Tot in het begin van de dertiger jaren namen de dames van de dichte familie geen deel aan de "lijkdienst". Voor hen werd aan een zijaltaar in de kerk een stille mis opgedragen, die een aanvang nam na het begin van de hoofddienst. Meestal werd ook deze zijbeuk in het zwart gedrapeerd. De dames betraden en verlieten de kerk langs een zijdeur. Ze gingen ook niet te voet naar de kerk, maar met gesloten koetsen. Tot in de zestiger jaren, toen de dames reeds plaats namen in het hoofdkoor, verlieten zij de kerk bij het begin van de "absouten" langs een zijdeur en werden met koetsen naar huis gereden. Deze koetsen kwamen dan terug naar de kerk om de heren naar de begraafplaats te rijden.

Na het einde van de rouwmaaltijd kwamen de koetsen terug naar het sterfhuis om de heren en de dames van de dichte familie naar de begraafplaats te brengen waar een bezoek gebracht werd aan het inmiddels gesloten graf. Dit was dan het einde van een lange en vrijwel uitputtende ceremonie.

(1) N.V.D.R. Te Oostende noemde men de zusters van Sint Vincentius a Paulo "grieze ninnen".

De "papninnen" waren dan de zusters Coletinen of Klarissen die hun klooster hadden in de Platformstraat. Nu is hun klooster, "Zonnelied", gevestigd in de Mariakerkelaan.

NIEUW MUZIEKWERK OVER ENSOR

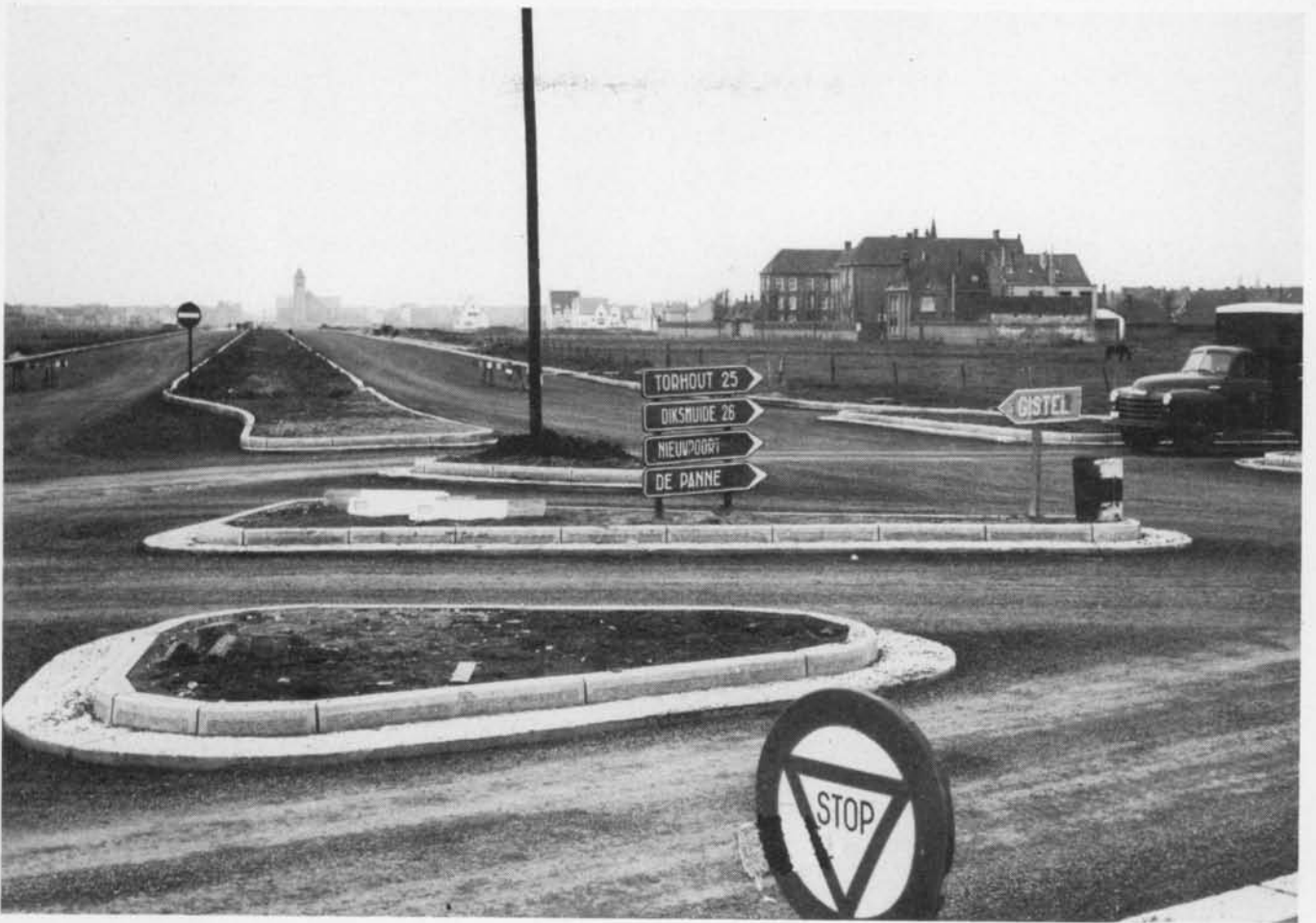
De jonge Nederlandse componist Théo HOEK (35), Eindhovenenaar die sedert 1972 te Nijmegen woont, schreef een strijkkwartet dat geïnspireerd is op de figuur van James Ensor.

Het heet "En van je hela hola" en telt 4 delen :

1. De intocht van Christus te Brussel
2. De vertwijfeling van Pierrot
3. Maskers en de dood
4. Zonderlinge maskers

Het werd op 6 november 1988 te Nijmegen gecreëerd door het "Barbarossa-strijkkwartet".

Norbert HOSTYN

Kruispunt Elisabethlaan / Gistelsesteenweg, november 1955

Achter de H. Hartkerk

OSTENDIANA

door Agnes SWYNGEDAUW

CATALOGUS - Ostendiana E.336/165

Ensor, Hodler, Kruyder, Munch : wegbereiders van het modernisme = pioniers of modernism : tentoonstellingscatalogus + Exhibition catalogue. Red. cat. by Talitha Schoon... et al. ; vert. door M. van der Glas... et al. Rotterdam : Museum Boymans-van Beuningen 1989.

CATALOGUS - Ostendiana C.191/296

Europaprijs voor schilderkunst : Oostende 1988 : catalogus. Oostende : Stadsbestuur 1988. Tentoonstelling Prov. Museum voor Moderne Kunst, Oostende, 4-12-1988/16-1-1989.

VLAMIJNCK, Maria - Ostendiana V.667/9

Vanitassymbolen : gedichten. Dilbeekse cahiers, 1988.

LIÉTARD, Edwin - Ostendiana L.552/7

Medailles van vaandelinhuldgingen te Oostende : periode 1888-1938. Tentoonstellingscatalogus. Oostende : E. Liétard, 1988. Heemmuseum "De Plate", gelijknamige thematentoonstelling, okt-nov-dec 1988.

MEULEMEESTER, Jean Luc - Ostendiana M.559/1

Langs Vlaamse wegen : Oudenburg. Teksten Jean Luc Meulemeester : eindred. Patrick Vissers ; fotogr. Oswald Pauwels. Brussel : stichting Monumenten- en Landschapszorg, Oudenburg : Stadsbestuur Oudenburg, dep. 1988.

VAN REMOORTERE, Julien - Ostendiana R.355/172

Parels en kasseien, parels aan de horizon : toeristische wandeling langs het traject van de "Ronde van Vlaanderen". Geschreven door Julien Van Remoortere, in opdracht van de krant "Het Nieuwsblad". Groot-Bijgaarden : Vlaamse Uitgeversmaatschappij VUM, dep. 1988.

PLANCHAR, Roger - Ostendiana P.549/1

Les anges gardiens des bancs de Flandre : "Belgian Glory". Préfacé de E. Poulet. Oostende : Uitg.-Druk. "Het Nieuwsblad van de Kust", dep. 1988.

OOSTENDSE MUZIEKGESCHIEDENIS - XXXVIII

ORGELISTEN VERBONDEN AAN HET KURSAAL TOT 1914 (3)

door Ann CASIER

JOSEPH PETIT

Joseph PETIT werd geboren te Eyne in 1879. Hij studeerde eerst orgel te Oudenaarde en ging in 1896 naar het Lemmensinstituut te Mechelen waar hij in 1901 laureaat werd. Hij behaalde er zijn diploma met de grootste onderscheiding (1).

Als organist van de Sint-Jozefskerk te Oostende speelde hij daar het nieuwe orgel in op 22 augustus 1901 samen met L. VILAIN, A. SÈVRE en JADIN (2).

In mei en juni 1903 verzorgde PETIT verschillende uitvoeringen in het Kursaal. Het waren stuk voor stuk goede uitvoeringen en ook de keuze was verantwoord. Zo bracht hij op 29 mei 1903 :

- Romance de Rinaldi : Lascia mi pianga G.F. Haendel
- Concerto in fa "
- La Nocelle (barcarolle) Ch. Gounod (3)

Van PETIT werd slechts de Marche solennelle voor orgel door hemzelf gebracht op 29.05.1903. (Index van de uitgevoerde werken).

JENNY VAN RYSSELBERGHE

Jenny VAN RYSSELBERGHE was leerlinge van L. VILAIN aan het conservatorium te Gent waar ze afstudeerde in 1907 met een eerste prijs met grote onderscheiding (4 en 5).

Op 10 juli 1911 trad ze, waarschijnlijk voor het eerst, op in het Kursaal met een orgelconcert volledig in de stijl van VILAIN : werken van MENDELSSOHN, BEETHOVEN, GUILMANT en WIDOR (6).

Het jaar daarop mocht ze VILAIN gedurende een maand vervangen. De recitals gingen door om 12 h. 's middags en 17 h. 's avonds. Het programma verschilde wel licht bij wat VILAIN normaal bracht, al zag men er wel "de stem van de meester" in. Hier en daar, schuchter, een eigen werkje, doch meer BEETHOVEN, SCHUMAN, SCHUBERT, WAGNER... en sporadisch ook werk van VILAIN (7).

Op 17 juni 1913 wijdde ze een namiddagconcert aan werk van Ch. M. WIDOR en daags nadien aan A. GUILMANT. Op 19 juni waren het MENDELSSOHN, SCHUBERT en SCHUMANN en op 20 juli alleen maar eigen werk. De laatste dag werd beëindigd met overwegend LEMMENS, GOUNOD en VILAIN (8). Ook in september van hetzelfde jaar, werden een reeks recitals door haar gebracht (9).

Van Jenny VAN RYSSELBERGHE werden in het Kursaal volgende composities uitgevoerd :

- Allegro con brio
- Au bord du minnewater
- Ave Maria
- Berceuse
- Crépuscule
- Élégie
- Finale
- Improvisation
- Intermezzo
- Méditation
- Mélodies
- Prélude
- Rêverie
- Sonate
- Suite en do alles voor orgel

en nog een orgelarrangement op de "Marche Solennelle" van GOTTFRIED.

N.V.D.R. Jenny VAN RYSSELBERGHE, geboren te Gent, was in haar geboortestad een populaire orgeliste. Ze is één van de pioniers geweest van de vrouwenemancipatie in de orgeldiscipline.

Tijdens de Wereldtentoonstelling 1913 te Gent trad ze meerdere malen op, o.m. in het kader van het Festival van de Belgische Muziek (N.H.).

(1) E.O., 17.05.1903.

(2) R. HOSTYN, Orgels in Groot-Oostende. Het orgel van de Sint-Jozefskerk in De Plate, jg. 78, p. 166-168.

(3) S.O., 01.06.1903.

- (4) N. HOSTYN, De orgelkunstenaar Léandre Vilain (1866-1945), in Ostendiana, dl. 4, Oostende, 1982, p. 45.
- (5) Op een... rommelmarkt te Dunkerque in september 1987 vonden we haar diploma terug : een spreekwoordelijke speld in een hooiberg ! Voor enkele luttele Franse Franken werden we eigenaar van dit document. (N.H.)
- (6) S.O., 10.07.1911.
- (7) Programma's in S.O., van 24.05.1913 t.e.m. 21.06.1913.
- (8) S.O., 17, 18, 19, 20, 21 en 22.06.1913.
- (9) S.O., 08.09.1913 t.e.m. 17.08.1913.

OPGENOMEN MUZIEK EN LIED UIT OOSTENDE EN OMGEVING

COLLECTIE OSTENDIANA (10)

Stedelijke Openbare Bibliotheek

door Robert LEROY

7. HET LICHTEN GENRE

De laatste onderverdeling in onze collectie, "het lichte genre", is zeer uitgebreid en rijk aan talrijke voorbeelden zoals :

cabaret en liederen in het Oostends dialect, het chanson, dansmuziek al of niet gezongen, ballades, accordeonmuziek, gelegenhedslieder, elektronische muziek, popmuziek waarin dan nog verschillende stromingen voorkomen.

Het zal de lezer opvallen dat twee namen gedurig weerkeren. Dat zijn de twee groten te Oostende, namelijk de tekstschrijver Jo DEENSEN en de componist-muzikant-orkestrelider Freddy FEYS. Voor vele Oostendse en ook niet Oostendse zangers schrijven deze "kraken" al jarenlang tekst en muziek en hebben zij soms ook die artiesten zelf ontdekt en gezorgd voor hun bekendheid. De korte kennismaking en discografie bij hun naam in de komende lijst zijn dus niet voldoende om deze twee artiesten aan de lezer bekend te maken, maar zij kunnen de basis vormen voor een afzonderlijke studie.

De collectie omvat ook niet-Oostendenaars die een lied zingen over Oostende. Heel wat kleine plaatjes (singles) zijn ons ontsnapt, daar we niet altijd de kans hadden om ze te kopen, "bemachtigen" zou een beter woord zijn, want deze singles worden meestal niet in de handel verkocht.

A. Verzamelplaten

- 1° Hier spreekt men Oostends : Op de vismarkt zien 'k geboren door Lucy Monti. Pette Sjieke goa 't zeggen door Pette Sjieke. Visserslied door Kinderkoor A. Thonon; tekst van oud-gouverneur Baels. Oostendse moppen (David) door Ollie Dollie en de Lachzaaiers. 't Stoat in De Zeewacht Marietje door Bert Gevaert; tekst van Jo Deensen en muziek Fr. Feys. Noenkel Jerome aan de klap. Oostende oender woater door Zwarte Pier; tekst van Bertino. Gust stoat op trouwen (David) door Luc Davis. Op de Viertorre door Lucy Monti; tekst van J. Deensen en muziek Fr. Feys. Pette Sjieke en Tjeppe de Koetsier (H. Moerman). 'k Zoen willen weten wa da je peinst door B. Gevaert; tekst J. Deensen en muziek Fr. Feys. Let op, 't goat in de Boembas stoan door L. Monti; tekst J. Deensen en muziek Fr. Feys. Opgenomen in 't Wit Paard m.m.v. De Zeewacht in 1973. Omega OM 333.103X; 1LP + liedjesteeksten

- 2° Hier spreekt men Oostends 2 : Vasche ploaten door Zwarte Pier; tekst J. Deensen-H. Moerman, muziek Fr. Feys. Pette Sjieke op z'n eentje door P. Sjieke (H. Moerman). Bertino door B. Gevaert; tekst J. Deensen, muziek Fr. Feys-J. Winne. De purge door De Lachzaaiers (L. Davis). 't Is gedaan met de dikke madam L. Monti; tekst J. Deensen, muziek Fr. Feys. Zeven jaar getrouwd door Luc Davis. Oostende kan ik nooit vergeten door Pete Monti; tekst J. Deensen-H. Moerman, muziek Fr. Feys. De Oostendse koetsier door B. Gevaert; tekst J. Deensen, muziek Fr. Feys. Dreejte en z'n huuswerk door P. Sjieke en Dreetje (H. Moerman). Klèèn verdriet, groot verdriet door L. Monti; tekst J. Deensen, muziek Fr. Feys. De katte door De Lachzaaiers (L. Davis). De vismievrienden door Zwarte Pier; tekst van J. Deensen en muziek Fr. Feys. Bie uus an 't zèetje door L. Monti (J. Deensen-Fr. Feys).
Opgenomen in het Kursaal te Oostende m.m.v. De Zeewacht in 1974.
Omega 333.135X; 1LP.
- 3° Hier spreekt men Oostends samenvoeging van de twee vorige platen in een dubbelalbum.
Omega DA 247/248; 2LP (uitgave 1977).
- 4° Oostende lacht en zingt : verzameling sketchen en liedjes uit de twee vorige platen.
Dureco Benelux 33.063; 1LP (uitgave 1977).
- 5° Matroos vaarwel : Liedjes van 't zeetje : Matroos vaarwel (Reich-Tholen) door Bert Gevaert. M'n mokje is van Nieuwpoort (Feys-Deensen) door Danny. Die visscher van mien (Feys-Deensen) door L. Monti. Woar is uzze zwabber ? (Feys-Deensen) door Zwarte Pier. De tied van Bubbeline (Gevaert-Deensen) door B. Gevaert. 't Moen altied gin toengen zien (Feys-Deensen) door Pete Monti. An de gernastrap (Bertino-Devriendt-Feys-Deensen) door Zwarte Pier. Zeemansbloed (Feys-Van Dam-Deensen) door P. Monti. Op de Viertorre (Feys-Deensen-Borbousse) door L. Monti. 'n Oede zeeman (Gevaert-Deensen) door B. Gevaert. Heistse klakkertjes (Feys-Deensen) door Danny. M'n vintje komt nor huus (Witte-Deensen) door L. Monti.
Orkest o.l.v. Roger Eggermont.
Productie in samenwerking met De Zeewacht.
Omega 333.167X; 1LP (uitgave 1975).
- 6° Liedjes en sketchen uit Oostendse Revue('d) : Gif mo sjette. Pette Sjieke bie den paster. Je zie goe, gie. Aan de viskarre. Oh, die wuven ! Tjeppen Krotte zit zoender kalèzje. Us zèetje is 'n riolen ! Dustige pompiers. 't Stond in de gazette. De dulle Irma's. De pliesje goat 't wel doen. Hotsje, totsje, veugelkotsje. 't Is were ne goaj of ! Oostende is de schonste stad.
Teksten van H. Moerman; muziek van Fr. Feys en P. Bourbosse.
Olympia LPT 33123; 1LP (uitgave 1974).
- 7° Is 't were van dadde : Oostendse revue 1977 : Is 't were van dadde. 't Groot vuul. Ostende is lik a schone boekee. De Verkeerslesse. Achter de tralies. Gif mekaar 'n hand. Veel volk mo gin tère. In de nieuwe klinieke. Een onverwachte ontmoetinge. Vele schonder in mien tied. De grote schat. Finale.
Teksten van H. Moerman; muziek van Fr. Feys.
Orkest The Secrets o.l.v. Fr. Feys.
Studio en live-opname door Hifi-Home-Produkties Brugge.
Indigo 2000/961; 1LP.

- 8° Is 't were van dadde. Veel volk mo gin tère.
Uit Oostendse revue 1977.
Indigo 1014; 1 single.
- 9° Tsjak uut - tsjak in : Oostendse revue 1979.
Teksten van H. Moerman; muziek van Fr. Feys.
Live-opname door Klankstudio G. Vanden Bussche Oostende.
1 geluidscasette.
- 10° Loat moa gletsen. 't Visje wordt diere betaald.
Uit Oostendse revue 1982.
Teksten van H. Moerman; muziek van Fr. Feys.
International records 8102; 1 single.
- 11° Groeten uit West-Vlaanderen : met o.a. Die visscher van mien;
Op de vismarkt zien 'k geboren door Lucy Monti. Mars der
Belgische Zeemacht door de Muziekkapel o.l.v. G. Duyck. Duizend
soldaten; 'k Zie mijn lief zo geiren door Willem Vermandere;
3 stukken door het Hooghuys orgel.
Dureco Benelux 66061; 1LP (uitgave 1985).
- 12° Mooi Vlaanderen : met o.a. Limburg strekt de armen uit door
Stefaan Ponette. Over de Schreve door Bert Gevaert.
Teksten van deze en andere liederen door Jo Deensen en muziek
door Bert Gevaert.
Artistieke produktie J. Deensen.
Uitgebracht naar aanleiding van het Breydel-De Coninckjaar
1987 door VOVO's platenfonds Oostende.
Monopole K 1037; 1 musicasette.
Monopole 0399/1037; 1LP.
- 13° 100 jaar Casino Kursaal Oostende : de vedetten van de eeuw :
E. Piaf; J. Hélian; Ch. Trenet; M. Chevalier; Ch. Aznavour;
R. Ventura; L. Renaud; Pills et Tabet; J. Baker; A. Cordy;
T. Rossi; S. Adama; V. Lynn.
Pathé 4C 046-23.498; 1LP (uitgave 1975).
- 14° Belgian Pop Sampler : met o.a. I still have my soul door
Kandahar. Asking myself all day door Tjens-Couter. In Lulu
door Cos.
IBC 4B 052-23591; 1LP (uitgave 1977).
- 15° Mooi Vlaanderen 2 : Land der duizend dingen : met o.a. Ensor
door Will Ferdy. Gele roos in 't grauwe zand door Stefaan
Ponette. Een Vlaamse man door Miet Provoost. Mooi Vlaanderen;
Hymne voor Vlaanderen door Fr. Günther en jongerenkoor Korian-
der (van Oudenburg). Jan zonder vrees door Bert Gevaert en
de Nachtegaaltjes.
Teksten van deze en andere liederen door Jo Deensen, Miet
Provoost, e.a.; muziek van Bert Gevaert e.a.
Algemeen producer J. Deensen.
Uitgave van Vlaams Audiofonds Oostende.
V.A.F. 001 + tekst; 1LP en 1 CD (uitgave 1988).

BUITEN OOSTENDE

- 1° Knokke 1969 : (liederen) door R. Temmer; J. Janvier; M. Porcelijn; Samantha; J. White.
Decca LPDS 162; 1LP.
- 2° Island : (muziek en liederen i.v.m. de visserij).
Opgenomen in de BRT studio's te Brussel in nov-dec 1983 -
jan 1984.
BRT 857203; 1LP.

3° Bredene Palace : Luc Caals presenteert showtime : Willkommen. Afkortten. Torremolinos. Aan de grens. Norman. Sambaballensamba. Crazy accordeon. Contrast. I don't know why I love you but I do. De trein Oostende-Antwerpen. Medley P. Anka. Dank u ! Goede avond !
Met o.a. Luc Caals, Marleen, Kenny Wayne, Jo Jenco, vocaal en het Orkest van Léon Vos.
Life-opname in Bredene Palace op 19-6-1982, productie Mike Dorian.
M.D. International Records 8172; 1LP.

BURGEMEESTER ALFONS PIETERS - 3

door Dirk LAUREYS

DEEL V - VERENIGINGSLEVEN

PIETERS' verenigingsleven was een nogal uitgebreid gamma, gaande van voornamelijk sportclubs maar ook culturele verenigingen. In dit deel komen de voornaamste mutaties voor.

In uitvoering van het reglement van de "Sport Nautique" heeft er een algemene vergadering plaats gevonden op 13 april 1882. PIETERS, lid van de commissie kreeg de functies van materiaal-beheerder en bestuurslid toegewezen (73). In deze functie werd hij op 5 april 1886 herverkozen (74).

In het kader van de algemene internationale tentoonstelling voor hygiëne, reddingsmiddelen en kustnijverheid die hetzelfde jaar zou plaats vinden werd hij in 1888 tot voorzitter van het plaatselijk bestuur aangeduid (75).

Zondag 4 juni 1893 werd hij bij hun jaarlijkse vergadering tot erevoorzitter van de Oostendse afdeling van de koninklijke reddersbond benoemd (76).

De algemene jaarlijkse raad van de "Société Littéraire" vond plaats op 7 mei 1903. Na de verkiezing door de leden van de commissie werd PIETERS voorzitter (77). Op 12 november van hetzelfde jaar ontstond de "Lawn Tennis Club" en werd burgemeester PIETERS de functie van erevoorzitter aangeboden (78).

Bij de zitting van 3 januari 1910 van de algemene raad van de "Cercle Artistique" werd hij tot ere-ondervoorzitter voor dat jaar gekozen (79).

DEEL VI - BEZITTINGEN

In 1877 kocht PIETERS een huis, gebouwd in hetzelfde jaar volgens "La nouvelle construction" van Norbert BOURGOINIE, bureeloverste van de burgerstand te Oostende. Het huis bevond zich aan de Nieuwpoortsesteenweg 39, in sectie a 1595 z 2. Het kadastraal inkomen bedroeg 6,27 ₣ voor de grond; het gebouw was nog niet belastbaar. Eén jaar later is het huis belastbaar geworden. Het k.i. van het huis bedroeg 513 ₣, dat van de grond bleef ongewijzigd. In 1896 werd er een vergroting aan het huis doorgevoerd. Het k.i. bedroeg nu 14 ₣ voor de grond en 3.075 ₣ voor het gebouw. In 1943 werd het gebouw doorverkocht aan Maurice SEBRECHTS (80).

Belangrijk is wel dat er in de loop van 1887-1888 een straatnaamswijziging heeft plaatsgevonden. Het oorspronkelijke adres aan de Nieuwpoortsesteenweg 39, veranderde in Karel Janssenslaan 35 (81).

Hiermee veranderde ook de sectie van het gebouw naar 1.595,10 ₣. PIETERS kocht in 1877 een stuk grond van 1 are 5 ca in de Sint-Petersburgstraat (nu Léon Spilliaertstraat), sectie 1595 e 21. Het k.i. bedroeg 2 ₣ voor de grond. Het huis dat er één jaar later op gebouwd werd, werd belastbaar met 3.074 ₣ en 5 ₣ voor de grond. Bij openbare verkoop werd dit huis verkocht aan Willy DEGRAVE-KOX, een advocaat (82).

DEEL VII - OVERLIJDEN

a) Overlijden / begrafenis

Alfons PIETERS overleed op 30 mei 1912 te Brussel. Hij verbleef aldaar om een der beste Belgische artsen (naam wordt niet vermeld) op te zoeken. Hij was aan de beterhand en wou woensdag 29 mei naar Oostende terugkeren, maar hij werd plots weer ziek en overleed donderdag 30 mei om halfacht 's avonds (83).

De kist werd naar het Oostends stadhuis getransporteerd alwaar een rouwkapel werd ingericht om de overledene te groeten. Op 3 juni werd hij ten grave gedragen. Om 10 uur was er een samenkomst op het stadhuis voorzien, gevolgd om 11 uur door de plechtigheid; er was geen kerkelijke plechtigheid. Alle prominente figuren uit het Oostendse high-societyleven benevens enkele nationale politici waren aanwezig. De familie ontving talrijke rouwtelegrammen o.a. van de koninklijke familie, wegens de goede contacten tussen PIETERS en Leopold II, en de graaf de MERODE.

De begrafenisstoet vertrok vanuit het stadhuis, via "het paard" in de richting van de Nieuwpoortsesteenweg (84).

b) Graf

PIETERS werd bijgezet in een keldergraf op het stedelijk kerkhof aan de Nieuwpoortsesteenweg. Het is een familiegraf en staat op zijn naam. Later werden ook zijn vrouw Caroline (overleden te Oostende op 13 november 1947) en zijn jongste dochter Alice (overleden op 6 juli 1859) erin bijgezet. Het graf kreeg op 17 juli 1973 een verlenging voor 50 jaar (85).

c) Alfons Pieterslaan

Op 31 mei 1912 besliste de gemeenteraad om de "boulevard du Midi" (Zuidlaan) te veranderen in de "boulevard Alphonse Pieters" (86).

d) Verder familielevens

De weduwe bleef verder wonen in de Karel Janssenslaan 35. Het register van kwartieragent Charles DENYS vermeldt; Karel Janssenslaan 35 - inwoners; ADDAMS Caroline (° Abbots Morton, 25-10-1853; zonder beroep); weduwe van PIETERS Alfons, Alice PIETERS (° Oostende, 26-8-1879; geen beroep uitoefend) gehuwd met Octaaf SERRUYS (° Oostende, 14-6-1859; geen beroep uitoefend), Raoul SERRUYS (° Oostende, 22-3-1902). Een dienstmeid nl. juffr. Elise DEBUF (87).

VOETNOTEN

B.S.O. = Burgerlijke Stand Oostende

H.R.O. = Handschriftenzaal Rijksuniversiteit Gent

E.O. = l'Echo d'Ostende

(1) B.O., geboorteregister 1845, akte 174.

(2) S.S. Pieter- en Pauluskerk, doopregisters, fascicule 1841-1847, p. 274.

(3) MICHIELS, 13 generaties Pieters 1602-1978, p. 8.

- (4) B.O., huwelijksregister 1843, akte 42.
- (5) SEBRECHTS M., familie Rycx (in Ostendiana II), p. 32.
- (6) familiedocument Pieters.
- (7) Stadsbibliotheek Oostende, artikel "Mort de M. le Bourgmestre PIETERS"
- (8) VANDENWEGHE H. 150 jaar stedelijk lager onderwijs te Oostende, p. 7.
- (9) Feuille d'Ostende, 20.08.1857/1-2, a en b.
- (10) zie voetnoot (7).
- (11) Dienst militie Oostende, militieregister 1865, volgnr. 98.
- (12) B.S.O., overlijdensregister 1867, akte 486.
- (13) B.S.O., huwelijksregister 1875, akte 74.
- (14) English Church Ostend, Registre of Mariages in the English Church Ostend, from 1836.
- (15) S.S. Pieter- en Pauluskerk, huwelijksregiser 1848-1876.
- (16) idem (11).
- (17) B.S.O., geboorteregister 1876, akte 290.
- (18) B.S.O., id 1877, akte 643.
- (19) B.S.O., id 1879, akte 537.
- (20) Kadastraal Archief Brugge, Oostende afdeling van de kadastrale legger, art 2320.
- (21) Politie Archief Oostende, Registers der Kwartieragenten 1923, Charles Denys, drager nr. 19, 1ste sectie 2e afd., p. 35.
- (22) * id (19).
* Noch nu, noch nooit, 16.11.1895, nr. 62 Pieters A., grondeigenaar.
- (23) SEBRECHTS M. familie Rycx (Ostendiana II), p. 32.
- (24) E.O., 09.02.1892/2, b.
- (25) E.O., 08.03.1898/3, b.
- (26) E.O., 7, 10, 12, 17, 19, 21.04.1898 en 24, 26, 28.04.1898 en 01.05.1898/5, a.
- (27) E.O., 03.05.1900/2, b.
- (28) E.O., 30.09.1900/2, a.
- (29) B.S.O., huwelijksregister 1896, akte 184.
- (30) B.S.O., huwelijksregister 1901, akte 137.
- (31) B.S.O., huwelijksregister 1907, akte 80.
- (32) E.O., 25.06.1868/3 c.
- (33) E.O., 10.10.1869/2, a.
- (34) E.O., 27.07.1870/3, b.
- (35) E.O., 19.02.1871/2, b.
- (36) E.O., 24.02.1876/2, b.
- (37) E.O., 18.02.1886/2, b.
- (38) E.O., 08.04.1886/2, a.
- (39) E.O., 31.07.1890/2, a.
- (40) MAERVOET W., De politieke evolutie in het arr. Oostende 1830-1914, (thesis) p. 180.
- (41) zie voetnoot (7).
- (42) zie voetnoot (40).
- (43) zie deel VII.
- (44) zie bijlage.
- (45) MAERVOET W. ib., (Ostendiana I) p. 77.
- (46) * Zie inleiding : het Liberaal Archief te Gent.
* Archief Willemsfonds; jaarboeken.
- (47) MAERVOET W. ib., (thesis) p. 180.
- (48) Bulletin Communal d'Ostende, 01.01.1885/1.
- (49) id 12.02.1885/9.10.
- (50) E.O., 16.05.1886/2, a.
- (51) Bulletin Communal d'Ostende, steekproeven uit 1887.
- (52) id 17.01.1888/3.

- (53) MAERVOET W. ib. (Ostendiana I) p. 75.
- (54) zie voetnoot (52).
- (55) Bulletin Communal d'Ostende, steekproeven uit 1891.
- (56) MAERVOET W. id., (Ostendiana I) p. 75.
- (57) Bulletin Communal d'Ostende, 07.10.1892/169.1.
- (58) E.O., 31.10.1895/1, a-d.
- (59) Le Carillon, 28.03.1896/2, a-b.
- (60) E.O., 02.05.1897/2, e.
- (61) * Bulletin Communal d'Ostende, p. 517.
* VYNCKE Y., Oostende in oude prentkaarten, p. 148.
- (62) FOUTRY D., Geschiedenis van Oostende, p. 93-94.
- (63) * Nous sommes heureux de vous adresser, au nom de l'administration communale, l'expression de nos plus vifs remerciements pour votre participation aux fêtes de l'inauguration de la statue équestre de S.M. Léopold I". Pieters aan Rinskopf, Oostende, 07.08.1901. H.R.U., 2687 (334).
* Pieters' felicitaties aan Rinskopf. "Le ministre de ce jour annonce la nomination au grade de chevalier de l'ordre de Leopold; de M. Rinskopf, directeur de l'Academie de musique de la ville d'Ostende. Je tiens à lui envoyer quelques mots de félicitations". Pieters aan Rinskopf, Oostende, 29.11.1907. H.R.U., 2687 (333).
- (64) E.O., 22.10.1903/1, a-e.
- (65) E.O., 21.01.1904/1, e; 2, a.
- (66) E.O., 19.10.1911/1, a.
- (67) Le Carillon, 02.03.1912/3, a.
- (68) zie deel 7 "Overlijden".
- (69) MAERVOET W. ib. (Ostendiana I) p. 76.
- (70) * E.O., 04.10.1894/3, a.
* Voor (69) en (70) zie ook DEVULDERE R., Biografisch Repertorium der Belgische Parlementairen, Senatoren en Volksvertegenwoordigers. 1830 tot 01.08.1965, 10 dln.
- (71) zie voetnoot (69).
- (72) E.O., 06.04.1902/2, a.
- (73) E.O., 16.04.1882/3, b.
- (74) E.O., 08.04.1886/3, b.
- (75) E.O., 12.04.1888/2, b.
- (76) E.O., 08.06.1893/2, c.
- (77) E.O., 08.05.1903/2, e.
- (78) E.O., 14.11.1903/1, b.
- (79) Le Carillon, 06.01.1910/2, a.
- (80) Kadastraal Archief Brugge, Oostende'le afdeling, artikel 2320 van de kadastrale legger.
- (81) STRACKÉ A., Almanach du commerce et de l'industrie de la ville d'Ostende, deuxième année, 1887, p. 22 en troisième année, 1888, p. 104.
- (82) zie voetnoot (80).
- (83) Le Carillon, 01.06.1912/1-2.
- (84) * E.O., 06.06.1912/1-2.
* DESCHACHT D., Bijdrage tot de geschiedenis van de Oostendse politie (1794 - heden), p. 37.
- (85) Stedelijk Kerkhof Oostende, concessieregister nr. 102.
- (86) Bulletin Communal d'Ostende, 31.05.1912/713.
- (87) Politiearchief Oostende, registers der kwartieragenten, Charles Denys, drager nr. 19, 1ste sectie 2e afdeling, p. 35.

Mort de M. le Bourgmestre PIETERS

Jeudi soir, vers 7 1/2 h. parvenait en notre ville la triste nouvelle que M. ALPHONSE PIETERS, bourgmestre de la ville d'Ostende, venait de mourir à Bruxelles. Cette nouvelle, attendue d'heure en heure, fit sensation; la police fit arrêter toutes les réjouissances et le calme, qui enveloppa la cité, marqua son deuil.

M. Alphonse Pieters naquit à Ostende le 29 mai 1845, dans une famille très chrétienne; il fit ses études au Collège Notre Dame et succéda à son père dans l'exploitation de la brasserie paternelle. Tempérament actif et vigoureux, il s'adonna à tous les sports en honneur à cette époque; il fut placé à la tête de la Garde civique, fut élu au conseil communal le 19 octobre 1884, nommé échevin le 17 janvier 1888 et le 7 octobre 1892, le Roi lui confia le poste de bourgmestre d'Ostende.

Dans tous les emplois qu'il occupa successivement, M. Pieters fit preuve d'activité et de condescendance; toujours et partout le premier au poste il fut un administrateur actif et consciencieux. Sous son administration, avec la collaboration de Léopold II et le généreux appui des différents ministères catholiques, Ostende devint une grande ville et une digne résidence de la Famille Royale. Son âme généreuse était accessible aux contingences de la reconnaissance, aussi, M. Pieters sut rendre hommage à ceux dont il appréciait le concours et, en maintes circonstances, il témoigna de ses sentiments généreux.

Non seulement il mit à la disposition

de la Ville son dévouement, mais il n'hésita pas, quand on y fit appel pour perpétuer les traditions Ostendaises qui voulaient que depuis 1830 un Ostendais représentât Ostende au Parlement, à accepter le mandat de député. Il siégea de 1902 à 1904 à la Chambre; ce ne fut que par son extrême condescendance qui devint une faiblesse, qu'il abandonna ce siège à un étranger. Ce fut une faute, une lourde faute!

M. Pieters fut un homme bon et compatissant; sa combativité pour les idées libérales contre celles de ses adversaires ne se manifestait qu'en proportion de l'impulsion que lui imprimait un parti dont il subissait l'évolution; toutes les manifestations philanthropiques trouvèrent en lui un concours dévoué et généreux; sa cordialité et sa bonhomie lui ménagèrent de précieuses amitiés.

M. Pieters est mort sans que les secours de la Religion, aient auréolé son lit de douleur et lui aient rappelé les consolations de la souveraine espérance; c'est le premier bourgmestre d'Ostende qui meurt ainsi; nous catholiques qui apprécions la suavité de la foi illuminant l'espoir dans la vie future, nous le regrettons sincèrement.

Sur cette tombe entr'ouverte d'un mari affectueux et d'un père aimant, d'un bourgmestre qui présida pendant 20 ans aux destinées de notre ville avec un dévouement et une activité méritoires, d'un citoyen qui fut généreux et bon, nous déposons l'hommage de nos regrets. Puisse l'unanimité des condoléances atténuer la douleur qui frappe la famille.

A. E.

Overlijdensartikeltje opgesteld door "A. E." (?), waarschijnlijk uit een katholieke krant.

(Bron : Stadsbibliotheek/-archief Oostende)

MADAME ALPHONSE PIETERS ;
Monsieur et Madame ARMAND CLUZEAU-PIETERS ;
Monsieur HERMANN BRULÉ, lieutenant de réserve au régiment des
Grenadiers, et Madame BRULÉ-PIETERS ;
Monsieur et Madame OCTAVE SERRUYS-PIETERS ;
Monsieur WILLY CLUZEAU ;
Monsieur ROGER CLUZEAU ;
Monsieur RAOUL SERRUYS ;
Mademoiselle MONA SERRUYS ;
Monsieur et Madame FRANÇOIS PIETERS et leurs enfants ;
Monsieur et Madame FREDERICK LUTJENS et leurs enfants,

ont la profonde douleur de vous faire part de la perte irréparable qu'ils viennent
d'éprouver en la personne de

MONSIEUR
ALPHONSE-HUBERT PIETERS

BOURGMESTRE DE LA VILLE D'OSTENDE
ANCIEN MEMBRE DE LA CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
MAJOR-COMMANDANT HONORAIRE DE LA GARDE CIVIQUE D'OSTENDE
OFFICIER DE L'ORDRE DE LÉOPOLD
DÉCORÉ DE LA CROIX CIVIQUE DE 1re CLASSE ET DE LA MÉDAILLE COMMÉMORATIVE
DU RÉGNE DE S. M. LÉOPOLD II.

leur Époux, Père, Beau-Père, Grand-Père, Frère, Beau-Frère et Oncle bien aimé,
né à Ostende le 29 Mai 1845 et décédé à Bruxelles le 30 Mai 1912.

Les funérailles, suivies de l'inhumation, auront lieu le Lundi 3 Juin à
11 heures.

Réunion à l'Hôtel-de-Ville d'Ostende à 10 heures.

BRUXELLES, LE 30 MAI, 1912

Jos. Eliebaudt. — Ostende.

Overlijdensaankondiging

(Bron : Stadsbibliotheek/-archieff Oostende)

Dinsdag 13 oktober - Wij krijgen geen officieele berichten meer. Altijd zooveel volk aan het stadhuis voor de paspoorten. Het gerucht loopt in stad dat er binnen een paar dagen geene bloem meer zal zijn en geen eten meer. Dit brengt de paniek op het hoogste.

Men is zeer verwonderd dat de stad geene maatregelen genomen heeft voor de bevoorrading. Men heeft goed zeggen dat zekere persoon dwong eerst voor Brugge te zorgen. Zulks sluit niet uit dan men dien persoon aan het verstand had moeten brengen dat Oostende, toevluchtsoord van al de vluchtelingen en ook van ons dooreengeworpen leger, eersten vooral moest geholpen worden.

Het is, overigens, overal eenen warboel. De troepen trekken weg; de gekwetsten worden in allerhaast naar de Zeestatie gebracht om af te varen.

Daar is 't ook iets, aan de Zeestatie ! Er wachten daar vluchtelingen sinds 's morgens 3 ure om te kunnen vertrekken, en er is eilaas geen middel ! Velen vertrekken, te voet of per tram, naar Duinkerke. De stokers en matrozen der maalbooten hebben de toelating bekomen om hunne huisgezinnen over te brengen. 't Zelfde gebeurt voor 't beheer van het Loodswezen.

Wat onze visschersbevolking betreft, deze maakt zich gereed om in zee te steken met de sloepen. Stoelen, tafels, bedden, kassen, keukengerief, alles wordt op de sloepen geladen - en vooruit naar Lowestoft of naar Frankrijk. In gansch het Visscherskwartier zullen slechts enkele grijsaards en gebrekkelijken overblijven.

Eene "taube" vliegt over de stad en werpt 2 bommen uit, waarvan de eene bij het Koninklijk Paleis valt en de andere bij het Gasgesticht. Geene schade.

De burgerwacht is ontbonden : de wachten, in sommige kompanies zijn verwittigd geworden dat zij hunne wapens moeten indragen in den hangaar 1 (Nieuwe Dokken). Andere kompanies ontvingen niets. 't Is daar ook een warboel !

Volgende proklamatie, ondertekend door de Belgische ministers, is aangeplakt :

Koninkrijk België

P R O K L A M A T I E

Medeburgers,

Oostende, 13 oktober 1914.

Sinds twee maanden en half verdedigen de Belgische soldaten heldhaftig voet voor voet de bodem van het Vaderland. De vijand meende ons leger in Antwerpen te vernietigen. Maar, een door zijn orde merkwaardige terugtocht heeft zijn hoop verijdeld en heeft ons strijdkrachten behouden die voort zullen gaan zonder poozen, de rechtvaardigste en de edelste der zaken te dienen. Die strijdmachten zijn op het oogenblik werkzaam in de nabijheid onzer zuidergrens, te zamen met onze Bondgenooten. Dank zij die kostbare samenwerking, lijdt de zegepraal van het Recht geen twijfel.

Het Belgische Volk heeft met een taaien moed die beproevingen aangenomen; en nu eischen de omstandigheden van het oogenblik weer een nieuwe opoffering. Om het streven van den overweldiger niet te dienen, is het noodzakelijk dat de Belgische Regeering voorlopig haar zetel vestige in een oord, waar zij, in verband met ons leger eenerzijds, en met Frankrijk en Engeland anderzijds, het onderbroken uitoefenen van 's Lands Souvereiniteit kan verzekeren. Daarom verlaat ze heden Oostende, met het dankbaar aandenken van een gul onthaal dat ze in die stad vond. Zij zal zich voorloopig in Le Hâvre vestigen alwaar de edele vriendschap van de Regeering der Fransche Republiek haar de volheid van haar Souvereine Rechten en de volledige uitoefening van hare rechten waarborgt.

Medeburgers,

Deze voorloopige beproeving, die onze Vaderlandsliefde met gelatenheid moet aanvaarden, zal weldra, wij zijn er van overtuigd, hare wederwraak vinden.

De Belgische openbare diensten zullen niet staken, ten minste in zooverre de plaatselijke toestanden zulks toelaten. De Koning en de Regeering rekenen op de wijsheid van uwe vaderlandsliefde. Van uwen kant, moogt ge rekenen op onze vurige toewijding, op de dapperheid van ons leger en op de krachtige medewerking van onze Bondgenooten, om het uur van de gemeenschappelijke bevrijding toe doen naken.

Ons dierbaar Vaderland, dat zoo snood verraden en mishandeld werd door eene der Mogendheden welke gezworen had, zijne onzijdigheid te waarborgen, heeft in de gansche wereld stijgende bewondering verwekt. Dank zij de eendracht, den moed en klaarziendheid van onze kinderen, zal het deze bewondering, die het heden zoo opbeurt, waardig blijven. Morgen zal het uit die beproeving opstaan, grooter en schooner dan ooit te voren, omdat het geleden heeft voor het Recht en voor de eer der Beschaving.

Leve België, leve zijn vrijheid, leve zijn onafhankelijkheid !

In den namiddag komen de jagers-verkenners en de burgerwachten te peerd van Brussel af. Deze ook, zijn ontbonden en ze maken er gebruik van om burgerkleederen aan te trekken.

De twee loodsboten, die in de haven lagen, alsook de derde loodsboot, die in zee was en door de overheid van het Zeewezen werd binnengeropen, worden heden door de sleepboten van den Staat weggetuid. Ze hebben aan boord de huisgezinnen der loodsen, hulploodsen, loodsmatrozen enz.

Rond 3 ure van den namiddag verlaat de maalboot Princesse Clémentine onze haven, aan boord hebbende den Algemeenen Legerstaf van ons leger, waarvan o.a. deel maakt onze stadgenoot M. Emiel CORNILLIE, gewezen bevelhebber van het schoolschip "L'Avenir", gedurende ruim eene maand in een der forten van Antwerpen belast met den dienst der kanonnen voor vliegtuigen en bij de afrëis van den Staf naar Oostende benoemd tot Majoor der artillerie.

Omstreeks 5 ure verlaat de aviso Ville d'Anvers onze haven, hebbende aan boord MM. MOULIN, dienstbestuurder van het Zeewezen, VERVACK, ingenieur id., DUBOIS, dienstbestuurder der Staatspaketboten en hunne huisgezinnen, benevens een 5tal bedienden van het Zeewezen, ook met hunne huisgezinnen.

Tegen den avond worden het poeder, het toniet en de "fusées"

(vuurpijlen) van het Zeewezen, door de zorgen van ondergeschikte bedienden in de haven geworpen.

Er werden hoegenaamd geene maatregelen genomen om het materieel en de koopwaren - er waren er voor millioenen frank weerde - opgestapeld in de werkhuizen van het Zeewezen in veiligheid te brengen, hetgene nochtans heel gemakkelijk had kunnen gebeuren. Men beschikte immers over het avisoschip Ville d'Anvers, dat gedurende zes dagen aan het staketsel gemeerd of in de havengeul in vlot water klaar om varen lag ! Het schoolschip Ville de Bruges, de kustwachter Ville d'Ostende, en twee in herstelling of afgekeurde maalbooten werden achtergelaten, alswanneer het zoo gemakkelijk was deze vaartuigen buiten te tuien - sedert verscheidene dagen immers hebben wij 't schoonste weder van de wereld, geen rimpeltje op de zee, schier geen loovetje wind !

Sedert Vrijdag avond wist men dat Antwerpen gevallen was, of ten minste dat de Scheldestad vallen zou, men had dus al den tijd om niet alleen de doorluchtige kopstukken te redden der beroemde administratie, voor dewelke de gansche wereld ons met jaloersche oogen aankijkt, maar ook om het materieel en de koopwaren, die zooveel goud hebben gekost in veilige haven te brengen. Een voorzichtig bestuur zou van over lang maatregelen genomen hebben, en dit met des te meer reden daar het opstootje van 25 Oogst, aan het Leffingsch kalsijtje, ten overvloede bewezen had dat Oostende, niet heel en gansch, gelijk het de Franschman zegt à l'abri d'un coup de main (zoo iets als buiten gevaar) was ! Nu, wij leven - voor het oogenblik nog, althans - in België, en voor wie onze Belgische administratie kent !!

Woensdag 14 oktober - De paniek is nog schrikkelijker dan gister. Op vele hoeken der straten ziet men hoopen kostuimen van burgerwachten liggen. Eenige kompanies soldaten trekken nog af in de vroege (7-8 ure). Bij andere, alsook aan benden rondwandelende soldaten wordt door officieren toegeroepen : "Tirez votre plan ! Trek uw plan !" Die arme jongens haasten zich op den zoek te gaan achter burgerskleederen, maar zulks is hoegenaamd niet gemakkelijk ! Na den oorlog zal men wel eens mogen een onderzoek doen over het gedrag van zekere officieren, want is een groot gedeelte van ons leger ontzenuwd, zijn veel dappere leeuwen moedeloos geworden, de schuld is niet OMLAAG maar wel OMHOOG te zoeken.

De censuur heeft dapper gewrocht op de dag- en weekbladen, en verscheidene malen was de "Duinengalm" den duts in de zaak - maar de militaire overheid had veel beter gedaan, met van het begin van den oorlog af, paal en perk te stellen aan de stelselmattige aanvallen tegen de Katholieke partij, tegen het Ministerie en tegen M. WOESTE. Het kwaad dat die leugentaal, neen, die lastertaal gedaan heeft, is onzeglijk ! En daar ligt, voorzeker, eene der grootste oorzaken van de ontzenuwing van ons leger en van ons volk, dat in niemand geen vertrouwen meer stelt, in al de overheden verraders of onbekwamen ziet, en geen enkel oogenblik nadenkt dat België, het kleine België, om zijn heldhaftig strijden de bewondering der wereld afdwingt.

Eene andere oorzaak der ontzenuwing is het gemis aan STELLIG, ECHT nieuws. Er wordt van alles verteld; de Duitschers zullen Oostende platschieten en platbranden, zij zullen al de jongelingen en mannen van 18 tot 30 jaar gevangen nemen en inlijven in hunne legers die tegen Rusland vechten, en wat weten wij nog al !

Die praatjes zaaien den schrik in 't volk. Schier gansch de visschersbevolking is met de sloepen in zee gestoken. Aan de Zeestatie is het een gedrang, ongehoord, van menschen die vluchten willen. Tengevolge van den mist, zegt men, is nog geene maalboot uit zee teruggekeerd; volgens andere personen is de maalboot uit Folkestone niet gevaren, daar men bezig is met drijvende mijnen op te visschen. Feitelijk zien wij 4 van die helsche tuigen op de Visscherskaai liggen.

Eerst om 10 1/4 ure vertrekt er eene maalboot met gekwetsten en vluchtelingen aan boord.

Op den Bassijn en rond de Zeestatie loopt het akelig gerucht dat eene Fransche maalboot, gister namiddag uit onze haven gevaren, op eene mijn geloopt en met 1700 passagiers vergaan is ! Dit gerucht wordt echter niet officieel bevestigd.

De grote statie is gesloten, doch men kan binnen langs de "bagages" (goederenhal). Deze morgen vertrekken 2 treinen met vluchtelingen naar Duinkerke. Deze namiddag zal een derde trein gevormd worden, doch wanneer de vluchtelingen er 4 uren zullen ingezeten hebben, zullen zij er uit gedreven worden, omdat hij militairen moet overbrengen.

Terwijl wij over de Vander Sweepplaats stappen, weerklinkt ineens geschot : pan, pan, pan. 't Is thans 9 1/4 ure : een "taube" (duitsch vliegmachien), uit de richting van Breedene komende, liegt nogal laag, doch bij 't eerste schot, klimt zij hoog de lucht in en verdwijnt kort daarna.

Aan de tramstatie der Vander Sweepplaats, uitnemende vele vluchtelingen, met koffers en pakken beladen, die wachten op de zeldzame trams, vertrekkende naar Middelkerke of Blankenberghe. Rond 10 3/4 ure vertrekt een tram, bestaande uit open koopwarenwagens waarin vluchtelingen geperst zitten als haringen in eene ton ! Arme dutsen !! En 't begint te regenen !

Van de trams van Blankenberghe stappen jongelingen in massa, af. 't Zijn er van Gent, van Brugge, enz., die vluchten uit vrees door den duitscher ingelijfd te worden ! 't Zal alzoo gansch den dag eene droevige processie zijn !! Rond 2 1/2 ure gaan wij naar de "place" (bureel der plaats) om het eerste blad van den "Duinengalm" van Vrijdag 16 Oktober 1914 aan de censuur te onderwerpen. 't Eerste dat wij te weten komen, is dat de "place" vertrekt, het tweede dat het kanon bromt al de kanten van Brugge en het derde dat alle censuur opgeheven is, daar de duitschers hier toch Vrijdag zullen zijn. Voor de eerste maal sedert 39 jaar zal "De Duinengalm" dus niet verschijnen. Hopen wij dat het voor niet lang wezen zal, en dat hij binnen korte dagen aan zijne lezers de vrijmaking van ons geliefde en heden zoo ongelukkig land zal mogen aankondigen !

Wij vernemen nog iets : de duitschers rukken aan op twee kolommen; de eene is achteruit geworpen geworden, doch de andere is doorgedrongen tot tegen Oostcamp, waar thans een gevecht geleverd wordt.

3 vrienden van Brugge, jongelingen, die ook vluchten, vertellen ons dat de duitschers deze morgen te Ursel waren, op 3 uren van Brugge.

Wij richten ons naar de Zeestatie die juist gesloten komt te worden. Wij ontmoeten daar menschen die sedert gister morgen

5 ure, wachten om te kunnen vertrekken. Een vriend zegt ons dat er gevochten wordt te Oostcamp en tegen eene patroelje te Thielt; een groote slag is nakend in de omstreken dezer stad. De Engelsche-Fransche troepen, die den aftocht van het Belgisch leger dekken, zullen daar, denkt men, de opmarsch der Duitschers trachten te stuiten.

Rond 4 1/4 ure vliegt eene "taube" boven de stad en werpt eene bom uit die valt in de Leffinghestraat, een weinig verder dan het policiebureel, een putje in den grond makend en al de ruiten der herberg van het schietplein "Sint Sebastiaan" verbrijzelend. Op de "taube" wordt geschoten doch vruchteloos.

De middenpost is sedert den noen gesloten (deze der statie was reeds toe). De bedienden en klerken wierden door den heer postontvanger bedankt en de sleutels van het gebouw werden overhandigd aan de portierster, Mevr. AERCKE, met last ze aan de Duitschers te geven, zoo ze kwamen. De briefdragers zullen morgen vroeg afgedankt worden.

Tegen den avond wordt een groot deel der koopwaren die nog liggen in den hangaar 1 (kazen, spek, eetwaren, getuig en gerief) aan den eerstkomenden uitgedeeld.

Met den avond komen veel vluchtelingen af, hetgene nog meer schrik verwekt ! En nog eens, de dwaasste vertellingen : de Duitschers zouden om 5 1/2 ure binnen Bruggegekomen zijn en de menschen doodgeschoten hebben aan de Gentpoort.

Zulks verteld, o.a. rond 8 ure, een van 't Minnewater die de reis te voet deed en de zaak zou hebben bijgewoond.

O simpele duif !

Wat er ook van zij, de Duitschers naderen en 't is met den herteklop dat heden avond vele Oostendenaars slapen gaan, den herteklop, niet uit vrees, oh neen, maar uit spijt voor de geliefde moederstad die, morgen misschien in handen van den vijand zijn zal.

De paniek was niet min groot op den Vuurtorenwijk. Geheele families van visschers staken, met pak en zak, in zee met hunne bootjes : met die notenschelpen, geen zes meter lang, zullen zij trachten Engeland of de kusten van Frankrijk te bereiken.

Om een gedacht te geven van die paniek : eene vrouw, sedert 5 dagen gelegen, deed in allerhaast haar kindje doopen en scheepte 's avonds, bij regenachtig weder, op een schipje in.

In de kapel van den Conterdam had deze morgen een begrafenisdienst plaats voor een persoon der wijk Meiboom. Er was zeer veel volk in de kapel. De Eerw. Heer DEVOS, pastor der parochie, begon juist de Libera te zingen toen eene vrouw kwam roepen dat de Duitschers daar waren. In een oogwenk was de kapel ledig : de bloedverwanten van den overledene waren van de eerste weg, de missedieners ontteden zich in allerhaast van hunne kerkelijke gewaden, en de E.H. Pastor, bleef alleen, met zijn kerkbediende, bij het lijk ! Belgische soldaten, over den Conterdam trekkend, hadden verteld dat de Duitse troepen in aantocht waren...

(vervolgt)

HOE "OOSTENDS" WAREN DE "KROZEN"

door J.B. DREESEN

Volgens Roland DESNERCK (Oostends Woordenboek. 1972. blz. 276) is KROOS - z.n. (mv. kroozn), vklw. -je; m :

1. interest, rente.
2. rente op rente; ook : persjènten van de boek (bij Oostendse koöperatieve S.E.O).

Nu is KROOS en KROZEN geen typisch Oostends maar deze woorden hadden tot voor enkele jaren wel een typische betekenis in het Oostends taalgebruik.

Het woord wordt reeds vermeld door KILIAAN (of VAN KIEL ° Duffel 1528 of 1529 + 15-4-1607). In zijn ETYMOLOGICUM TEUTONICAE LINGVAE SIVE DICTIONARIUM, TEUTONICO-LATINUM, 3de ed. 1599, blz. 264, schrijft hij KROOS, Fland. Wasdom. Incremenium, lucrum, foenus. Hij heeft het een duidelijke betekenis van "vermeerdering" mee en noemt het Vlaams van oorsprong en gebruik.

DE BO in zijn WESTVLAAMS IDIOTICON 1892, zegt onder het woord KROOIS, KROOS : eigenlijk hetzelfde als het franse "Croît", aanwas, vermeerdering. Het wordt algemeen gebruikt in de zin van opbrengst van een uitgezet of geleend kapitaal, rente, interest van geld. fr. intèrèt.

VERWYS-VERDAM in het MIDDELNEDERLANDS WOORDENBOEK 1894, noemt CROOS een Vlaams woord in de betekenis van aanwas, vermeerdering, bepaaldelijk interest, rente.

Het WOORDENBOEK DER NEDERLANDSE TAAL 1916, geeft onder KROOS (VII) : Kroois - Kroozen. Mnl. croos. Uit o.fr. crois. Rente, interest. In Vlaanderen, voorheen ook in Zeeland.

Voor al deze auteurs was het woord Vlaams, werd voorheen ook in Zeeland gebruikt en was onbekend in deze betekenis in Nederland. Het was dus een zuiver Vlaams produkt.

Het woord "KROZEN" werd in Oostende uitsluitend gebruikt in verband met de vroegere S.E.O (Société Economie Ostende) een coöperatieve die op het einde van de vorige eeuw opgericht werd door een groep bedienden uit de openbare diensten. De hoofdbedoeling was de kopers-koöperanten een ristourne te geven op het totaal van de aankopen die ze deden. Jaarlijks bepaalde de raad van beheer het percent van het totaal bedrag der inkopen dat aan de coöperateurs zou terugbetaald worden. Gedurende vele jaren bedroeg dit 10 % op het totaal van de aankopen. Dit was een niet te versmaden inbreng in een huishouden dat regelmatig zijn aankopen in de "KOO" deed. In de laatste jaren daalde dit percent om uiteindelijk, juist voor de faling, nul te worden. Elke coöperateur had ook een boekje met zijn aandeel in het kapitaal van de S.E.O. Het bedrag op het boekje werd in de eerste jaren van het lidmaatschap verzameld door een kleine afname (2 %) op zijn jaarlijkse percenten. De oudere leden hadden tot 8.000 ₣ op hun boekje staan, maar later werd de afname gestopt als het bedrag op het boekje 2.000 ₣ bedroeg.

Het bedrag op het boekje leverde jaarlijks een rente op van 12 %. Voor een jonge coöperateur die het maximum bedrag (2.000 ₣) op zijn boekje had uitstaan was dit een jaarlijks meerinkomen van 240 ₣. Dit bedrag werd jaarlijks uitbetaald in "baar" geld, dit in tegenstelling tot de "percenten" die uitbetaald werden in de voor de S.E.O.

typische geldcoupons. Deze laatste konden uitsluitend gebruikt worden voor aankopen in de S.E.O.

De teruggave op het totaal van de aankopen noemde men in Oostende "de percenten". De percenten op het uitstaande aandeel in het kapitaal van de coöperateur waren echter "de krozen". De "percenten" - in geldbonnen - werden traditioneel afgehaald door de vrouwen, de "krozen" daarentegen - uitbetaald in "baar" geld - waren, even traditioneel, voor de mannen.

Samen met de S.E.O. is het begrip "krozen" uit het Oostends spraakgebruik verdwenen.

De bedoeling van deze bijdrage is dan ook de specifieke Oostendse betekenis die het woord had even vast te leggen.

IN DIT NUMMER

blz. 132 : D. VERSTRAETE : Kindermoord in 1686 (1).

blz. 127 : N. HOSTYN : De stenen bank.

N. HOSTYN : Vergeten Oostendse kunstschilders - aanvulling.

blz. 138 : J.B. DREESEN : Over de oorsprong van Oostende (2).

blz. 141 : J. NUYTEN : De gedecoreerde dood. Gebruik en ornament bij de uitvaart te Oostende.

blz. 144 : N. HOSTYN : Nieuw muziekwerk over Ensor.

blz. 145 : A. SWYNGEDAUF : Ostendiana.

A. CASIER : Oostendse muziekgeschiedenis - XXXVIII.

blz. 147 : R. LEROY : opgenomen muziek en lied uit Oostende en omgeving - Collectie Ostendiana (10).

blz. 150 : D. LAUREYS : Burgemeester Alfons Pieters (3).

blz. 156 : A. SMISSAERT : Oostende tijdens de eerste wereldoorlog (3).

blz. 161 : J.B. DREESEN : Hoe "Oostends" waren "krozen".

blz. 163 : Speuren naar je voorouders. Tentoonstelling in het Centrum voor Familiekunde - Oostende.

blz. 164 : Een verdwenen stukje Oostende.

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

SPEUREN NAAR JE VOOROUDEERS

In het Centrum voor Familiekunde van de V.V.F., Kanunnik Dr. L. Colensstraat 6 te Oostende - rechtover Volksbond - loopt momenteel een merkwaardige tentoonstelling over stamboomonderzoek en aanverwante wetenschappen.

Familiearchieven.

Deze tentoonstelling die didactisch werd opgevat, besteedt heel wat aandacht aan diverse archieven welke men thuis en bij familieleden kan terug vinden. Aan de hand van vele voorbeelden, bewijst men dat het mogelijk is tot diep in de 19e eeuw op te klimmen, zonder ooit een archief te bezoeken. Via "doodsanctjes", trouwboekjes, militaire zakboekjes, aangiften van nalatenschap, koopcontracten, jubilia, dag- en weekbladen enz. kan men heel dikwijls een boeiende familiegeschiedenis schrijven.

Oostendse families.

Via een aantal Oostendse families, de familie Elleboudt, Edebau, Ocket en Valcke, maar ook de Westvlaamse Verstraete's, hebben de inrichters een aantal vormen van Stambomen tentoongesteld, zoals kwartierstaten - o.m. ook Hendrik Conscience - stambomen en ook de Stam- of geslachtreeksen. Al deze stambomen werden aangevuld met voorbeelden van de geraadpleegde bronnen, iets wat bijzonder leerrijk is voor Oostende waar het volledige Stadsarchief vernietigd werd door oorlogsomstandigheden in 1940, maar tevens ook aantoon welke archiefstukken men kan consulteren. Bijzonder kleurrijk is de afdeling Heraldiek, die bestaat uit een 50-tal mooi gekleurde wapens van Oostendse families. Verder vindt men er een zeer merkwaardige verzameling bidprentjes van gekende personen.

Centrum voor Familiekunde.

Als men toch deze kleinschalige maar zeer volledige tentoonstelling bezoekt dan doet men er goed aan ook even verder het gebouw binnen te gaan en het Centrum voor Familiekunde te bezoeken. Men zal verrast staan over de massa documentatie die er ter beschikking staat. Naast een ruime gespecialiseerde bibliotheek van ongeveer 5.000 nummers, beschikt het Centrum over een verzameling van 410.000 alfabetisch geklasseerde bidprentjes en 210.000 rouwbrieven, massa's stambomen, steekkaarten enz., echt een bezoekje waard.

De tentoonstelling en het Centrum is gratis toegankelijk iedere woensdag- en zaterdagmiddag van 14 tot 18 uur en iedere zondag van 11 tot 12.30 uur, van april tot oktober 1989.

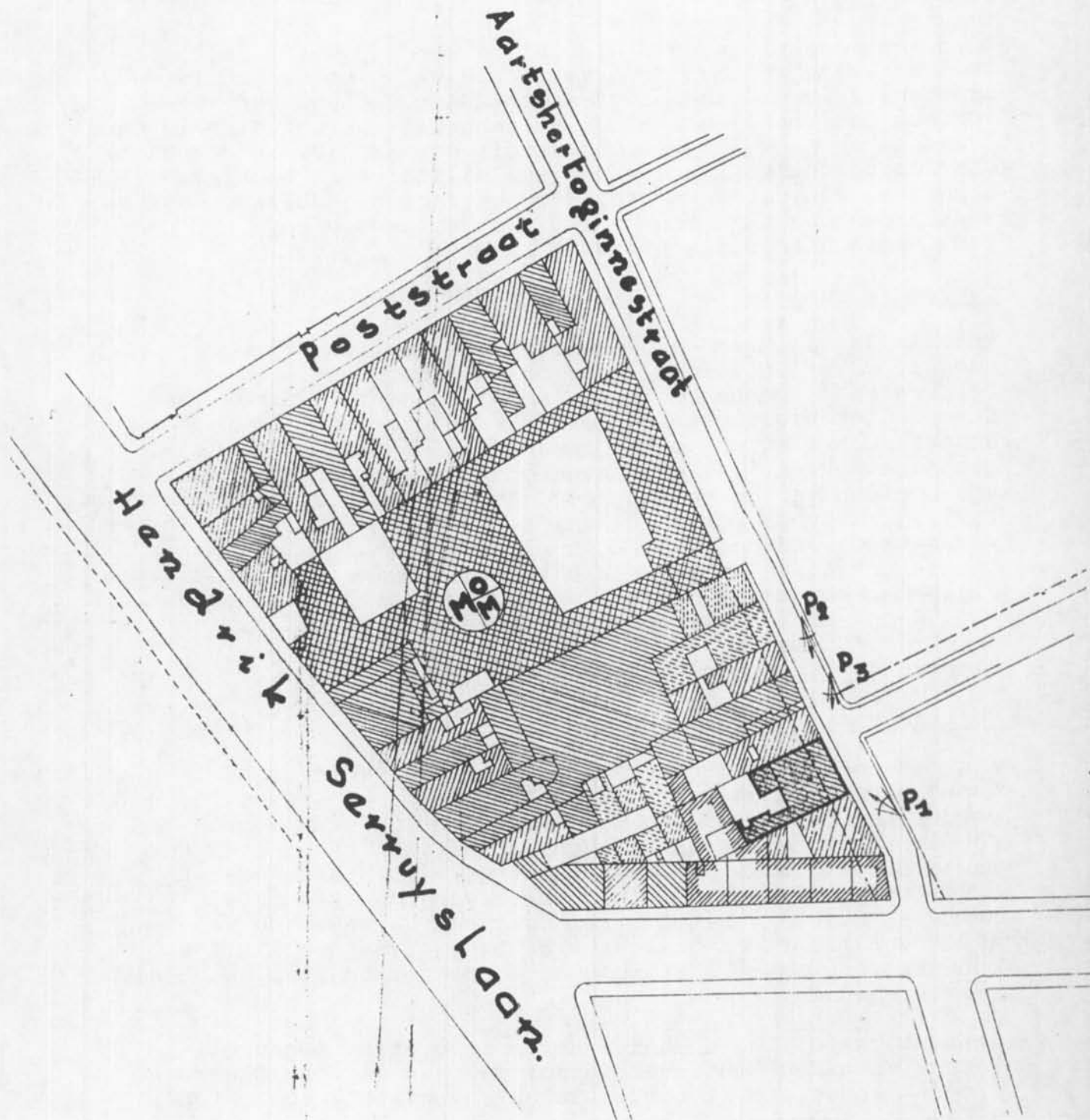
EEN VERDWENEN STUKJE OOSTENDE

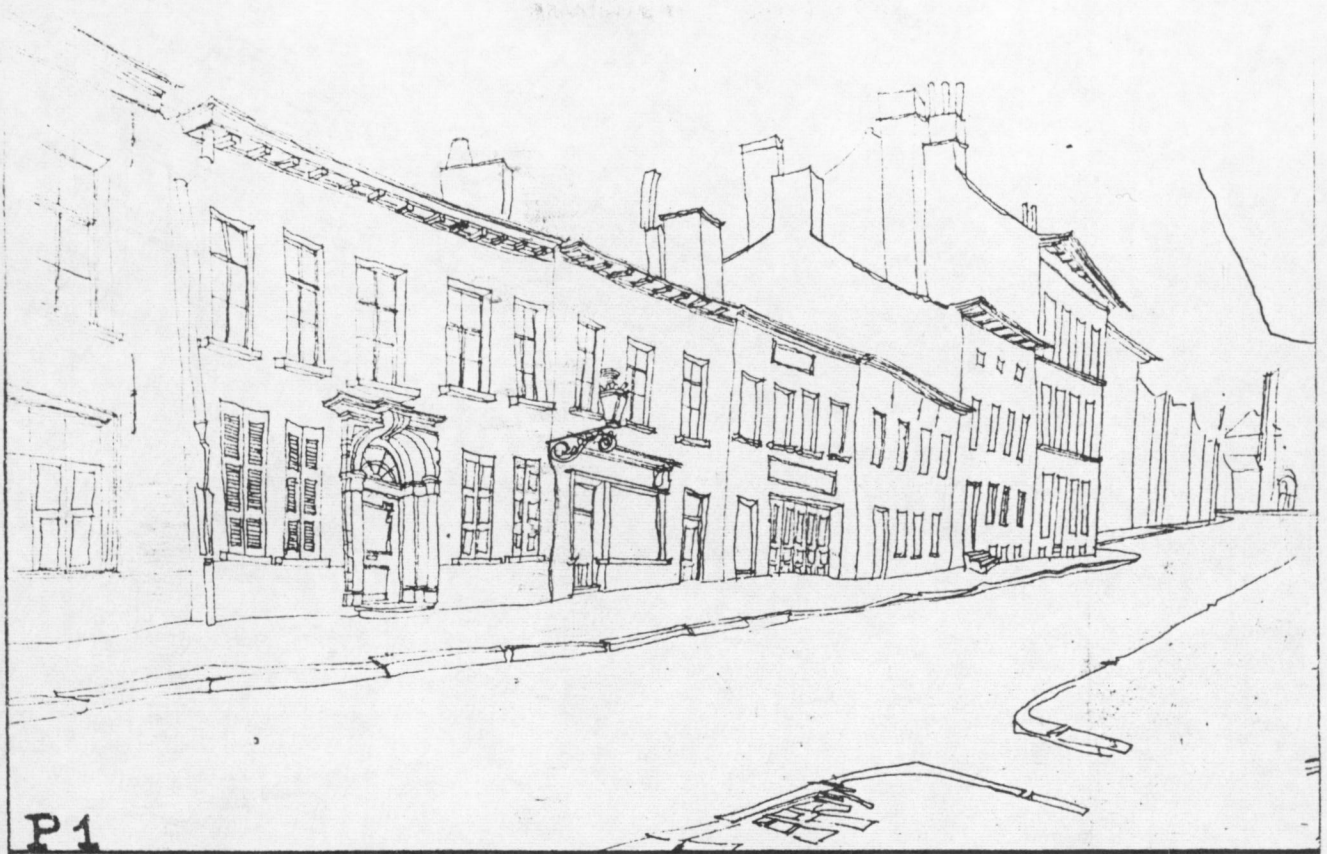
Deze maand reproduceren we 3 pentekeningen van Bernard CHRISTIAENS, architect, met voorstellingen van het verdwenen stukje Aartshertoginnestraat, t.o.v. de Paulusstraat.

Tot in de zestiger jaren was daar een brouwerijdépot. Let op het classicistische 18de eeuwse huis met prachtig portaal !

Hieronder een situatieschets met de gezichtshoeken van de drie tekeningen. P1 is ingenomen richting Poststraat, P2 & P3 richting Jozef II straat.

De Redactie

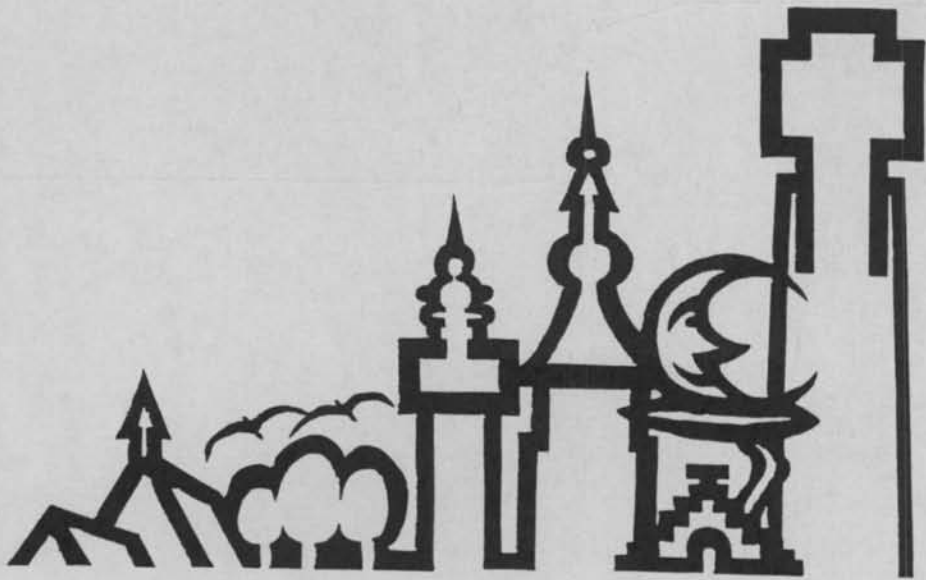

P₃

O O S T E N D S E H E E M K R I N G
D E P L A T E

=====

Met DE PLATE op IJzervaart
van Nieuwpoort naar Diksmuide
en een bezoek aan al het mooie
dat de "BOTERSTAD" te bieden heeft.

Zondag 11 juni 1989

Behouden vaart
en een aangename dag.

Met DE PLATE op studiereis naar Nieuwpoort en Diksmuide.

Met de zoete hoop in ons hart dat het zonnige mei-weer zich in de juni-maand voortzet ,starten we deze uitstap naar de oudste IJzerhaven,DIKSMUIDE.

Ons eerste bezoek geldt echter NIEUWPOORT,of beter gezegd RAMSKAPELLE, waar we op 't Klein Noordhof het Nieuwpoorts Landbouwmuseum " GERARD LAMMAERT " bezoeken.

We gaan van start langs de Nieuwpoortse steenweg en blijven deze binnenbaan,opzettelijk, volgen tot Nieuwpoort.

Weinig mensen realiseren zich dat zij,op deze relatief korte tocht, over ,praktisch de ganse lengte, van het vroegere schorreneiland TESTEREP of TERSTREEPrijden.We nemen dan ook met genoeg deze gelegenheid aan om hier even op een paar punten te wijzen.

Het schorreneiland TESTEREP viel na de Duinkerke II stormvloedfaze (einde 9de-begin 10de eeuw) droog.Het was gescheiden van het overige poldergebied door een waterloop,of noem het een soort kreek,die ontstaan was in de IJzermonding bij Nieuwpoort, en zich in noordoostelijke richting uitstreckte om even voorbij het huidige Oostende terug de zee te bereiken.Vanaf 922 werden delen hiervan ,door de abdijen ,uitgebaat als schapenweiden (dit vanwege de zoute vegetatie) .

Op het einde van de 10de eeuw -begin van de 11de eeuw zette de Duinkerke III.A.stormvloedfaze het eiland weer onder water.Vanaf 1065 was het eiland echter weer geschikt als schaapsweiden en werd dan ook weer intens voor dit doel gebruikt.

Geleidelijk aan verlandde het water dat TESTEREP scheidde van de rest van het poldergebied en het gebied werd toegankelijker .Voor en na ontstonden de eerste parochies :

- WESTENDA DE TESTREEP in 1173 (eerste vermelding 1103)
- MIDDELKERCA IN TESTREP 1226 (eerste vermelding 1218)
- SANCTA MARIA DE TESTREP 1236 (eerste vermelding 1171)
- OESTENDE DE TESTREP 1267 (eerste vermelding 1265)

WALRAVENSIDE (1395 (eerste vermelding 1290) is nog een parochie die op TESTEREP ontstond maar nooit het bijvoegsel"Testerep" kreeg.Waarschijnlijk was bij het ontstaan ervan de waterloop reedszodanig verland dat het toponiem TESTEREP reeds veel van zijn waarde verloren had.

De verlande waterloop had echter op een natuurlijke wijze de grens gevormd tussen de parochies ontstaan op TESTEREP en deze uit de polderstreek die eraan grensden te weten : Sinte Catharina-West (later opgegaan in de parochie Stene)Leffinge,Wilskerke,Slype ,Sint-Joris en Nieuwpoort.Deze grenzen zijn tot op heden praktisch gelijk gebleven en laten ons toe om ,voor het grootste gedeelte althans ,het"verdwenen" eiland te situeren.

De verlande waterloop kreeg in de loop van de eeuwen verschillende namen (Terstreepvlietken,Groot geleed) om er uiteindelijk twee te behouden die tot op heden nog gelden namelijk het ALBERTUSGELEED en de GRANINGATEVLIET.Het eerste geldt voor het gedeelte tussen de Steense dijk en de kerk van Middelkerke het tweede voor het deel tussen de kerk van Middelkerke en de kreek van Nieuwendamme.Waarschijnlijk vormde de kreek van Nieuwendamme (of de voorganger hiervan) het derde deel van de scheiding.

In feite is er maar een deel van het eiland TESTEREP verdwenen (Oud - Oostende en Oud-Mariakerke) het overige werd gewoon in het landschap geïntegreerd.Mede door de bouwlust van de 20ste eeuw vervagen echter van langsom meer de grenzen en is het wel eens goed van die in herinnering te brengen.

En daar gaan we dan .

Van Oostende-stad tot aan de Steense Dijk verloor het Albertusgeleed (of wat men vroeger het Terstreepvlietkin noemde) zijn loop in het gebied dat tussen 1584 en 1746 geïnuundeerd lag. Maar geen nood we zijn de loop ervan weer op het spoor.

Tussen de Steense dijk en de Duinkerke weg lag het Albertusgeleed op ongeveer 100 meter van de Nieuwpoortse steenweg .Het is echter volledig in het landschap opgenomen en enkel in zeer natte perioden kunnen sommige delen nog herkend worden (ondermeer tussen de Spastraat en de Choqeelstraat) .

Juist over de Duinkerke weg ,noord van de boerderij " De Paalsteenhoeve wordt het Albertusgeleed weer zichtbaar. Niet voor lang echter want enkele meters verder draait de bedding naar het zuiden en verdwijnt onder het vliegveld om ter hoogte van de Kalkaart terug bovengronds te komen. Op dit traject vormt het Albertusgeleed de grens tussen Leffinge en Middelkerke. (op het traject tussen Steense Dijk- en Duinkerke weg vormde het de grens tussen Stene en Mariakerke)

Even verder (ter hoogte van de kerk van Wilskerke) vormt het geleed de grens tussen Wilskerke en Middelkerke. Het nadert nu weer terug de Nieuwpoortse steenweg tot een dichtste naderingspunt dat gelegen is juist voorbij de kerk van Middelkerke. Binnen de bebouwde kom is het geleed terug ondergronds gegaan en veranderde ter hoogte van de kerk zijn naam in GRANINGATEVLIET (Zo weet U meteen hoe de Heemkring van Middelkerke aan zijn naam komt). Voorbij de kerk zit de Graningatevliet nog altijd onder de grond (links van de Nieuwpoortse steenweg) om ter hoogte van 't Kast eeltje (of is het Le petit Chateau) weer te voorschijn te komen. Iets verder komt de Graningatevliet nu zeer duidelijk in het zicht want hij draait weer zuidwaarts in het landschap om iets verder de grens te vormen tussen Slype en Middelkerke en daarna tussen Slype en Westende.

We zitten nu in het breedste stuk van TESTEREP en ook het deel dat het vroegst geëxploiteerd werd, door de Sint Pietersabdij van Oudenburg (wat dacht U wel) Het is in dit stuk dat een van de oudste doeningen van het gebied ligt namelijk de Bamburghoeve.

De Graningatevliet vervolgt zijn weg tot aan het Nieuw Bedelf en de vaart van Nieuwpoort naar Plassendale, waar hij waarschijnlijk, eertijds, uitmond in de Kreek van Nieuwendamme (of diens voorganger) en er de grens vormde met Sint-Joris, omdat verder op de rechterzijde van de IJzermonding de grens met Nieuwpoort te vormen.

Tot daar een deel van de TESTEREP-story.

Recht voor ons doemt het Koning Albert-monument op, dat werd opgericht op initiatief en met steun van de oudstrijdersverenigingen van de eerste wereldoorlog. De ontwerper was Julien DE RIDDER en de beeldhouwer Karel AUBROECK.

Het gedenkteken werd onthuld op 24 juli 1938 in aanwezigheid van H.M. Koningin Elisabeth, Koning Leopold III, Prins Karel, Prins Boudewijn en Prinses Josephine-Charlotte.

Het monument is cirkelvormig en heeft een diameter van 30 m. Twintig balkvormige zuilen , met een vlakke doorsnede van 2 m op 1 m dragen een ringbalk van 100 m omtrek. Dit alles werd gebouwd op een kruisvormig terrein van 2500 m² oppervlakte. Het ruitersstandbeeld van Koning Albert, is 4 m hoog en staat op een voetstuk van 4 m. Boven de zuilenkring is een wandelgang, bereikbaar via trap of lift. Vandaar heeft men een prachtig uitzicht op de IJzervlakte. Oriënterings^{tafels} later toe de voornaamste geschiedkundige plaatsen van de IJzervlakte te situeren. Het bouwwerk werd opgetrokken uit baksteen van groot formaat , vervaardigd uit klei gedolven langs de IJzer. De Belgische staat nam het monument in 1974 over en liet het volledig restaureren. Op de binnenkant van de ringkroon zijn twee gedichten in gulden letters gehouwen. De Nederlandse tekst is van August van Cauwelaert , de Franse tekst van Maurice Gauches .

We rijden over het 6-sluizencomplex dat de watertoe- en afvoer van het IJzerbekken regelt en dat in de volksmond de " Ganzepoot " wordt geheten. Drie sluizen, de Gravensluis (kanaal Nieuwpoort-Plassendale), de Ieperluis (IJzer) en de Veurnesluis (kanaal Nieuwpoort-Duinkerke) geven toegang tot bevaarbare waterwegen.

De anderen : het Nieuw bedelf, de Kreek van Nieuwendamme en de Aflossingsvaart van Veurne-Ambacht hebben uitsluitend een waterafvoerfunctie.

We rijden meteen door naar Ramskapelle waar we op de vacanthoeve 't Klein Noordhof het Landbouwmuseum "Gerard Lammerant" bezoeken.

De heer Lammerant verzamelde in zijn leven een massa landbouwmateriaal die hij aan de stad Nieuwpoort schonk, teneinde er een museum mee in te richten. De keuze viel op het Klein Noordhof dat niet alleen als boerderij maar ook als vacanthoeve wordt uitgebaat door de heer en mevrouw Huyghe Deconinck. De heer Huyghe is reeds de vierde generatie pachters uit de zelfde familie op deze hoeve. In vergelijking met zijn voorgangers heeft de huidige pachter het echter over een andere boeg geworpen.

Bij een uitbating van een 30-tal hectaren en een kleinveehouderij heeft het koppel ettelijke kamers voorzien van alle comfort voor familievacaties en baten zij bovendien een grill en barbeque uit voor privé-feesten. Een deel van hun clientele komt uit Oostende.

Het museum bestaat nog maar een goede twee jaar, maar herbergt een flinke en interessante collectie. Waarschijnlijk zal de heer Lammerant-himsel ons rondleiden. We zijn echter verplicht de groep in twee te splitsen want de massa is te groot. Geen nood echter, onderwijl kan de tweede groep even op verkenning gaan op de boerderij of komt ze voor " een natje en een droogje " in het café van de instelling terecht.

Na een korte, maar aangename verpozing stappen we terug op de autocar met bestemming de " Ganzenpoot! "

Hier schepen wij in aan boord van M.S. JEAN BART III, een omgebouwde Duitse patrouilleboot waarmee we de oneindig vredige IJzervlakte gaan verkennen. Tijdens de vaart krijgen wij commentaar van de schipper aan boord, de heer Alois BAERT - wath's in a name -.

Onderweg stoppen we even voor een kort bezoek aan de Dodengang, zij die die deze plaats kennen van een vroeger bezoek kunnen altijd terecht in de bar van de " Jean Bart III ".

DE DODENGANG.

De Dodengang van Diksmuide is wellicht het oord waar de bezoeker nog het best W.O.I. kan aanvoelen. Er werd verwoed gestreden en treurige taferelen hebben er zich afgespeeld. De 'snelle bewegingsoorlog' evolueerde al tot de beruchte loopgravenoorlog waar de troepen zich gedurende vier jaar ingegraven hebben van Nieuwpoort tot Bazil, over een lengte van meer dan 1.000 km.

Diksmuide lag aan het Westelijk front en werd volledig vernield. Gewilde overstromingen tussen Nieuwpoort en Diksmuide hadden de Duitsers er tot staan gebracht. Gedurende 4 jaar was de Dodengang een vooruitgeschoven stelling van de Belgische verdediging. Toen de Belgen begonnen met het graven van de Dodengang moest die gevaarlijke klus geklaard worden zonder de minste dekking en onder vijandelijk vuur. Om de verliezen aan mensenoffers te beperken werd besloten ondergronds te werken. Al vlug merkte men dat de Duitsers hetzelfde deden. Toen de tegenstanders nog maar enkele meters van elkaar verwijderd waren, was men verplicht te stoppen. Deze plaats werd aan beide kanten het 'Sappenhoofd' genoemd (vooruitgeschoven loopgravenpost).

De Duitsers waren er zelfs in geslaagd de linkeroever van de IJzer te bereiken tot op amper 80 m. afstand van de Belgen, en betrokken er een bunker voor de rest van de oorlog ('s nachts werden ze door een vlot bevoorrad). Daar de Duitsers meermaals tot het Belgische sappenhoofd doordrongen, waarbij lijf aan lijf gevechten plaatsvonden met de bajonet werd in 1917 een enorme bunker gebouwd "De Muizeval". Aan 3 zijden van de betonnen muren werden kijkgaten aangebracht zodat voortaan elke ongewenste bezoeker tijdig opgemerkt werd.

Verder naar het Noorden was alles overstroomd, daar strekte zich het onbereikbare "Nomansland" uit. De Dodengang werd langs 3 zijden onder vuur genomen door de vijand van de rechteroever : vooreerst waren er de beruchte "Bloemmolens", een reeks sterke Duitse bunkers. Deze bevonden zich tegenover de huidige IJzertoren. Tegenover de Dodengang waren de Duitse stellingen van waaruit de Belgen bestookt werden. Steeds op de rechteroever, in de bocht van de stroom, zaten de Duitse scherpshutters gekend als de "Maaiers van de dood".

Twee loopbruggen zorgden voor de verbinding met de achterste linies. Eén brug liep recht naar de kerk van Kaaskerke, vanwaar men 's nachts zakken droge aarde (vaderlanderkens) ging halen om de grachten te herstellen. De Duitsers kenden de ligging van die loopbrug goed en schoten er blindelings naar toe waardoor velen dood en gewond vielen. Een tweede loopbrug liep in de richting van Lettenburg (weg naar Nieuwpoort) en werd gebruikt om de wacht af te lossen. De gewonden werden langs hier afgevoerd om achter de gevechtslinies verzorgd te worden, terwijl munitie en voedsel zo aangebracht werd.

Er lagen ook Decauville-rails om de zware mortierbommen aan te voeren. In de omgeving van de 2de loopbrug bestonden verschillende loopgrachten komende van Stuivekenskerke die voor een (gebrekkige) verbinding met de Dodengang zorgden. De eenheden die de Dodengang bewaakten verbleven er 3 dagen, na de aflossing kregen ze 3 dagen rust in een kantonnement achter het front. De gesneuvelden werden ter plaatse begraven, over het algemeen zonder indentificatie, enkel met de vermelding "Gesneuveld voor het vaderland".

We zijn dan praktisch in Diksmuide waar we afmeren rechtover het hotel restaurant "Sint Jan ". Hier eindigt het voormiddag deel van onze uits
We steken er met z'n allen de voeten onder tafel en laten het ons smak

Om 15 uur wachten ons twee gidsen (de groep was te groot geworden) v
een uitgebreide kennismaking met de "Boterstad" . Achtereenvolgens bezoe
we de IJzertoren, het Heemmuseum, het Begijnhof en de Grote Markt.

We beginnen bij de IJzertoren die vlak over de IJzer ligt.

De oorlog van 1914 bracht heel wat ellende over Vlaanderen.

Duizende Vlaamse jongens werden ingelijfd in het leger of trokken vrij
willig het uniform aan. Koning Albert had immers én een oproep " Vlamin
gedenk de slag der Gulden Sporen " - èn een belofte-"gelijkheid in rec
en feite " - gedaan.

Aan het front konden de Vlaamse soldaten ervaren dat het helemaal ande
was. Het eigenlijke frontleger bestond voor 85 à 90 % uit Vlamingen, maa
alle bevelen werden in het Frans gegeven. Naast de ellende van iedere
oorlog kwam nog de vernedering en de onderdrukking van de Vlaamse sol
daten.

Dit ogenblik is uitermate belangrijk geweest in de Vlaamse ontvoogding
strijd. Voor het eerst ontmoetten Vlaamse intellectuelen de gewone volk
jongens - en ook andersom - in een gelijke strijd. Overal werden frontbl
jes verspreid, er werden toneelvoorstellingen gehouden. Ook werden er
"vliegtochten", dit zijn pamflettenacties, hoogstudentenacties en manifes
taties georganiseerd. Achter het IJzerfront werd de moderne Vlaamse bew
eging geboren. Dit alles werd door de legeroverheid verboden.

Men vergat ook de gesneuvelden niet. In 1916 werd het " Comité voor Heldenhulde " opgericht. Met bijdragen van de soldaten zou men heldenhuldezerkjes op de graven van de gesneuvelde Vlaamse soldaten plaatsen. Joe English tekende het gekende A.V.V.-V.V.K.-zerkje. Doch voor de wapenstilstand werden deze letters van 38 zerkjes dichtgemetseld te Oeren ... door onbekenden.

Na de oorlog reeds in 1920 werd een eerste bedevaart gehouden naar het graf van Joe English te Steenkerke. Deze eerste bedevaart stond reeds in het teken van het " nooit meer oorlog " en van het " zelfbestuur in Vlaanderen ", toen alles behalve gebruikelijk! In 1920 waren er slechts enkele honderden bedevaarders. Bedevaarten volgden in Steenstrate, Westvleteren, Oeren en Kaaskerke-Diksmuide.

In mei 1925 werden meer dan 500 heldenhuldezerkjes kapotgeslagen... door onbekenden. Deze aanslag betekende de doorbraak van de IJzerbedevaarten. In 1925 waren er reeds 20.000 bedevaarders te Diksmuide. Later zouden er nog meer komen.

Voor alle Vlaamse gesneuvelden, die nu geen zerkje meer hadden, besloot men tot de oprichting van " de IJzertoren ". Op 7 juli 1928 werd de eerste steen van de 50 meter hoge toren ingemetseld. Later werden in de crypte Vlaamse gesneuvelden begraven: Joe English, de Gebroeders Van Raemdonck, Firmin Deprez, Juul De Winde, Renaat De Rudder, Frans Kusters, Hubert Willems en Frans Van der Linden.

Op iedere bedevaart werd het " nooit meer oorlog " en het " zelfbestuur voor Vlaanderen " geëist en geactualiseerd. Die eisen noemde men toen al het " Testament van de IJzersoldaten " .

Toen kwam de tweede wereldoorlog en de repressie . IN 1946 werd de IJzertoren gedynamiteerd... door onbekenden.

Voor de derde maal werden de graven geschonden.

Het Vlaamse volk reageerde op een andere manier. Met het puin van de oude toren werd een Paxpoort opgericht. In grote letters stond toen al " haat vernielde de IJzertoren, liefde bouwde met het puin deze poort " .

Kommentaar hierbij - zeker in deze repressieperiode - is totaal overbodig.

Ook in 1946 was er reeds een jongerenbedevaart en vanaf 1948 werd de vroegere traditie van de jaarlijkse IJzerbedevaarten verdergezet. De eis om " zelfbestuur voor Vlaanderen " wordt geactualiseerd in radicale actiepunten en politieke stellingen. Het " nooit meer oorlog " wordt niet gezien als een holle slogan, maar als een eis tegenover de regeringen en de internationale organisaties, die nog steeds eerder een bewapeningsbeleid dan een vredesbeleid schijnen te voeren. Tijdens de grote bloemenhulde worden alle slachtoffers, van alle oorlogen herdacht. Ook dit is een duidelijk vredesgebaar.

Zowel in toespraken, choreografie, teksten en gezangen, wordt het Vlaanderen van de toekomst getekend.

Ook doorheen het gehele jaar volgt en stimuleert het IJzerbedevaartcomité het Vlaamse volk op weg naar zelfstandigheid. Daarvoor zijn ook overal plaatselijke of regionale groepen werkzaam.

Niet alleen op de IJzerbedevaart blijft Diksmuide een symbool voor " zelfbestuur " en " nooit meer oorlog ". Er is niet alleen de Paxpoort en de crypte van de oude toren, maar ook de nieuwe toren draagt in zich een " testament van de frontsoldaten " .

Het Vredesmuseum - geen oorlogsmuseum - op de eerste verdieping van de toren bewijst dit duidelijk. Boven op de toren, 84 m hoog, vindt men de geheel IJzervlakte.

diksmuide

EEN VLEUGJE HISTORIEK

De plaatsnaam Diksmuide uitspreken is voldoende om meteen bij vele mensen, Vlamingen en buitenlanders, vrienden en vijanden, een beeld op te roepen, een gedachtengang doorheen, een harde, zeer nabije periode van de oorlogsjaren 1914 - 1918.

De IJzerslag is niet los te denken van de geografische ligging van Diksmuide. Het IJzermonument dat de gehele frontvlakte beheerst en de treurige Dodengang bevinden zich niet toevallig op deze plaats.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog was Diksmuide een belangrijk scharnierpunt in de Duitse wedren naar de Franse kust.

Mede dank zij de bloedige offers van de Franse marinefuseliers en het Belgische 12-de linieregiment verkreeg men het nodige oponthoud totdat de vijandelijke troepen wegens het onder water zetten van de IJzervlakte moesten afdruipeu.

De frontsector stabiliseerde zich er; de bewegingsoorlog had zich omgezet in de beruchte loopgravenoorlog.

Op nauwelijks enkele meters van elkaar verwijderd en verscholen in hun tranchées zouden beide legers elkaar bijna vier jaar bestoken. Het hoeft dan ook geen betoog dat Diksmuide tot een trieste puinhoop werd omgeschapen.

Nadat het oorlogsgeweld geluwd was, opperden sommigen zelfs de gedachte om Diksmuide nooit meer te laten heropbouwen opdat men voor eens en altijd zou inzien hoe verschrikkelijk een oorlog wel kan zijn.

Gelukkig herrees de stad uit haar as en troont nog steeds als een parel temidden van de poldervlakte.

"Discamutha" ontstond als Friese nederzetting en haven aan de IJzercreek. De oorsprong was van rond de VIIe eeuw, wat bewezen wordt door het bestaan van een manuscript uit de abdij van Terwaen.

Na een periode van stagnatie, groeide Diksmuide stilaan uit tot een bloeiende stad. Reeds in 958 zou Boudewijn II van Vlaanderen een markt gesticht hebben in Diksmuide.

In de oudste archiefbronnen vernemen wij meer over schenkingen aan de abij van Burburg van landerijen op het grondgebied Diksmuide. Onder Gewijde van Dampierre in 1270 versterkte men de stad met aarden wallen en een verdedingsgracht, zodat de stad alleen nog toegankelijk was langs middeleeuwse stenen poorten, zoals wij ze nu nog te Brugge aantreffen.

Zoals in vele Vlaamse steden was de lakennijverheid, ook nog weefambacht of draperie geheten, in Diksmuide van primordiaal belang. De crisisjaren van de XIVE en XVe eeuw waren er de oorzaak van dat de vermaarde Engelse wol, het Diksmuidse niet meer bereikte. De aanvoer van Spaanse wol, kwalitatief zeer gering, kon deze nijverheid ook niet meer redden. Een meldenswaardig feit is echter dat juist tot voor de eerste wereldoorlog nog één oorspronkelijk weefgetouw in werking bleef en wel voor het vervaardigen van kaaskleden.

De tweede belangrijkste nijverheid van de Diksmuidenaren was het bereiden van kaas en boter.

Deze produkten blijken grote faam verworven te hebben tot ver in het buitenland (Spanje, Parijs, Londen). De beroemde Diksmuide kaas en boter was alom bekend.

Boter werd door boterdragers in verplichte witte klederdracht (tot in het jaar 1850) in wilgenhouten kuipjes naar de "grote botermarkt" gedragen.

De vaatjes die een brandmerk droegen mochten maar eenmaal gebruikt worden. De kuipjes bevatten tot 137 pond boter. De verkoop per pond gebeurde dan alleen op de "kleine botermarkt".

De kaashandel nam in het verleden ook een zeer voorname rol in. De Diksmuidse kaas noemde men "nieuwmolken kaas" (ongerijpte kaas) en de verkoop gebeurde per waghe (ongeveer 180 pond). Stadsrekeningen gewagen van een omzet van ongeveer 16.000 tot 17.000 pond per week.

De controle op kwaliteit en gewicht van boter en kaas was zeer streng. In de loop der tijden verdween het kaasbedrijf, maar de boterproduktie en boterhandel hielden stand.

Ook Diksmuide telde onder zijn burgers voorname personaliteiten die grote bekendheid verwierven op allerhande gebied.

Vernoemen wij Diederik van Beveren, die graaf Robrecht op kruistocht naar Jerusalem vergezelde in 1096; François de Beaudimont (XVIIe eeuw) Schildknaap van Willem de Zwijger en schrijver van enkele elegieën; Jacob Schelewaert studeerde theologie te Parijs en was profesor te Leuven.

In de XVIIe eeuw de gekende geneesheer en kannunik Thomas Montanus (verlatijnse naam voor Van den Berghe).

Op kunstgebied verwijzen wij naar de beeldhouwer Charles Van Poucke (1740) die heel wat opdrachten volbracht.

Werken zoals in de Sint Salvatorskerk te Brugge. Hij schiep ook een praalgraf voor de St. Paulskerk te Londen.

Een andere beroemdheid en kunstenaar die onze volle aandacht verdient is de componist Jacobus Clemens non Papa. Zijn nalatenschap van muzikale composities laten geen twijfel wat betreft zijn groot talent.

Zijn blijvende bekendheid dankt hij vooral aan een bewerking van "Snuter-liedekens" (Snuter = psouter = psalm) een nederlandse vertaling van de Franse psalmdichter Clement Farot.

Tot daar enkele wetenswaardigheden over het verleden van Diksmuide.

Het huidige Diksmuide, gloednieuw sinds de tweede wereldoorlog, beleeft sociaal-economisch een belangrijke periode.

De fusie met de gemeenten Kaaskerke en Esen in januari 1965 was een eerste stap. Een tweede fusie volgde in 1971 en groepeerde vijftien gemeenten tot een geheel: Diksmuide, Esen, Kaaskerke, Leke, Oudekapelle, Nieuwkapelle, Woumen, Oostkerke, Stuivenkenskerke, Beerst, Keiem, Lampernisse, Pervijze, Vladslo en Sint Jacobskapelle.

Voor de bevolking die zowat uit 16.000 zielen bestaat, houdt de aanleg van het nieuwe nijverheidspark langs de provinciale baan Ieper - Diksmuide, grote beloften in.

Het vroegere IJzerstadje en boterstadje gaat de richting uit die van haar een centrum moet maken.

De nijverheid zal borg staan voor werkgelegenheid en woongelegenheid in eigen gouw.

De bouw van een zuiveringsstation en de indienststelling van een pompstation (droogtrekken van de terreinen) zijn evenwel weldaden voor beter leven en opvoering van de produktiviteit.

Een nieuw rustoord voor bejaarden, nieuwe woonwijken brengen de stad een eigentijdse sfeer.

In het totaal plan van de Westhoek wordt Diksmuide een voornaam knooppunt, waar nieuwe winstpunten de oude bestaande industrie meer kracht zullen bijzetten. Wij denken hierbij aan de diamantnijverheid, die nu reeds 100 arbeiders tewerkstelt.

Diksmuide wordt opnieuw en meer dan voorheen, een schitterende diamant die nijveraars en toeristen reeds in de verte toeschittert en toewenkt.

West-Vlaanderen en de bewerking van het kostbaarste goed ter wereld, diamant zijn nooit vreemd aan elkaar geweest.

Een mengsel van Dichtung en Wahrheit vertelt ons dat een Bruggeling met name Lodewijk van Berkem in 1466 het slijpen van diamant zou uitgevonden hebben !

Als eerste kwam hij op het idee dat het schitterendste maar tevens hardste mineraal ter wereld allerlei sierlijke en schitterende vormen kan aannemen wanneer men ze met soortgelijk goed behandelt.

Dat Diksmuide na Antwerpen en Grobbendonk een nationaal centrum van juwelenproductie is en de industriële diamantwerktuigenfabrikatie er vele toepassingen vindt, klinkt zeker vreemd in lekenoren.

Wie verwacht dat dit onooglijk polderstadje deze verborgen charme bezit ?

De IJzerstad hield zich tijdens de bewuste crisisjaren van 1930 vast aan het steentje : nagenoeg de helft van de plaatselijke arbeiders verdienden toen in deze sektor hun brood.

De sprankelende handelsgeest, de perfecte vertrouwensrelatie tussen koper en verkoper, de volledige inzet van de diamanthandelaar en last but not least, de meesterlijke bekwaamheid van de diamantbewerkers hebben van deze nijverheid een gevestigde waarde gemaakt in de boterstad.

Hoewel de Eerste Wereldoorlog in herinnering zal blijven voortbestaan in de IJzerstad, vanaf 5 mei 1984 werd in het Stedelijk Museum uitgekapt met een afdeling gewijd aan dit uniek stukje Diksmuidse know-how.

Op het gelijkvloers kan men al de machines bezichtigen die materieel bijdragen tot het waarmaken van het gezegde "Een Diamant Is Voor Altijd" (net zoals trouwens onze liefde).

Vermits de zaag-, snij- en slijptoeestellen nog werken kan demonstratief aangetoond worden aan groepen welke fazen het kleinood doorloopt tot zijn definitieve bestemming als juweel.

Want hoe zeldzaam de gevonden stenen ook mogen zijn : voor 1 kilogram diamant moet men gemiddeld 150.000 ton mijnafval ontginnen ; een juweel is nog steeds geen juweel zonder de scheppende kracht van de kunstenaar die het kleinood zijn poëtische vorm geeft zoals emeralden, markiezen, briljanten, baguetten, pendeloques enz...

Sierdiamant vergt een intensief arbeidsproces dat vier fazen volgt :

- nl. -klieven
- zagen
- snijden
- slijpen

De twee eerstgenoemde werkzaamheden beogen de onzuiverheden weg te werken. Vrijwel geen enkele diamant wordt immers loepzuiver in de natuur aangetroffen. De witte of zwarte stippeltjes of een klein luchtbelletje dienen aan de oppervlakte gebracht te worden om zo weg te werken.

Helaas ontstaat hierdoor wel gewichtsverlies.

Vandaar dat grote 100 % smetteloze juwelen aan zo'n duizelingswekkende prijzen verkocht worden.

Dank zij het snijden en vooral het slijpen verhoogt men de natuurlijke uitstralingskracht van de edelsteentjes.

Het slijpen van een diamant steunt op het beginsel van de optimale lichtweerskaatsing van het kleinood, gepaard aan het verschaffen van de meest esthetische vorm.

Dit wordt bekomen door een in wiskundig raffinement aanbrengen van hoekjes en kantjes (facetten genaamd).

Door zijn optimale lichtbreking bezit de in Diksmuide veelvuldig geproduceerde briljant met zijn 57 facetten die ongeëvenaard betoverende glans.

HEEMKUNDE - SCHONE KUNSTEN - FOLKLORE

Bovengekomen zien we een reconstructie in Kongolees hout van de befaamde sacramentstoren van Jerome Stalpaert (1589-1659).

Dit 11 m. hoge pronkstuk van marmer en albast stond vroeger in de gotische Sint-Niklaaskerk die helaas ook niet van het oorlogsgeweld gespaard is gespaard is gebleven, doch wel consciëntieus gereconstrueerd werd.

We begeven ons vervolgens naar het kamertje dat gewijd is aan het begijnhof van Diksmuide.

-Juweeltjes van Belgisch impressionisme zijn de waterverfschilderijen van Ketty Gilsoul-Hoppe (° 1868).

De ingetogen sfeer van tijdeloze religieuze mijmering en de prachtig verzorgde bloemenperkjes van het begijnhof vormden een dankbaar pelgrimsoord voor haar artistieke talenten.

-Drie 17-de eeuwse brandramen overleefden het oorlogsgeweld doordat ze bij het uitbreken van de hel in Diksmuide voor restauratie te Brugge waren. Ze stellen de drie patroons van de schuttersgilden van de IJzerstad voor :

*Sint-Sebastiaan van de boogschutters

*Sint-Joris die de draak verslaat van de kruisboogschutters

*Sinte-Barbara van de haakbusschutters, tevens nog patrones van de redrijkersgilde 'Nu, Morgen Niet'.

In de nis van het torentje zien we nog enkele materiële overblijfselen uit het begijnhof, waaronder een zwaar verminkt arduinen beeld van de heilige Beggae, patrones van de begijntjes.

Ook in de glazen kast vinden we enkele overblijfselen o.a. een wassen O.L.V.- en Sint-Antoniussbeeldje uit de 18-de eeuw.

Naast het beeld van de heilige Beggae zien we een geslaagde reconstructie op halve grootte van een disbank (door Jozef Decrock).

Uiterlijk lijkt een disbank op een koorgestoelte. Het stond echter bijna helemaal achteraan opgesteld in de kerk in een zijbeuk.

In het gestoelte zetelden enkele stadsnotabelen ; leden van het armenbestuur. Na de hoogmis 's zondags, bij jaarmissen of bij plechtige begrafenissen werden aldaar brood en andere giften in natura aan de armen verleend.

Het meubilair dateerde van 1542 ; rond 1660 werden de schilderijtjes met de voorstelling van de zeven werken van barmhartigheid aangebracht.

De drie marmeren beeldhouwwerken werden door Karel Van Poucke, een classisistisch beeldhouwer, alhier in 1740 geboren, gerealiseerd.

Tijdens het Oostenrijks bewind (1714-1794) was hij één van de belangrijkste beeldhouwers in Vlaanderen.

Keizerin Maria-Theresia en Hertog Karel van Lorreinen apprecieerden fel zijn kunst.

Talrijke, soms heel belangrijke bestellingen stroomden toe hoofdzakelijk uit kerkelijke hoek.

Prachtige werken van zijn hand bevinden zich nog steeds in de Sint-Baafskerk te Gent en de Sint-Maartenskathedraal te Ieper.

*de twee busten Petrus en Paulus zijn heel waarschijnlijk voorstudies van de gelijknamige beeldhouwwerken van de Sint-Baafskerk te Gent.

*de liggende jonge vrouw werd door burgemeester De Breyne Peelaert aan de Stad Diksmuide geschonken.

Dit werk mag gesitueerd worden in de periode waarin Van Poucke zijn mooiste monumenten gerealiseerd heeft.

Het schilderij het 'Laatste Oordeel' (1604) van Cornelius Tack versierde lang de schepenzaal van het stadhuis.

Het vormde een allusie op de rechterlijke macht van de schepenen voor de Franse Revolutie toen er nog geen scheiding van machten bestond.

In de annexe worden we geconfronteerd met een rijke variëteit aan gravuren, etsen, steendrukken en schilderijen.

Ze tonen ons allerlei schilderachtige hoekjes van Diksmuide van weleer. Voor het oorlogsgeweld het stadje teisterde, was het een geliefkoosde aantrekkingspool voor talrijke kunstenaars.

Vermeldenswaard is wel hoe deze werken in het bezit van de stad gekomen zijn. In 1921 werd te Londen een tentoonstelling georganiseerd waar talrijke kunstenaars werken exposeerden omtrent Diksmuide.

Brangwyn, Titz, Gilsoul, Coppens e.a. schonken hun werken aan de stad als steun en aanmoediging voor haar wederopbouw.

Het folklorekamertje laat ons toe een blik te werpen in een 19-de eeuwse Diksmuidse keuken.

Vóór W.O.I. stond het IJzerstadje bekend om zijn spellewerksters.

Aan de wand zien we enkele typische patronen van Diksmuids kantwerk.

H E T B E G I J N H O F

Toeristisch gezien is nog voor vele mensen onbekend, zodat velen zich wellicht afvragen : Wat biedt Diksmuide nog buiten de IJzertoren en de Paxpoort, de Dodengang en het Stedelijk Museum ?

Nochtans bezit Diksmuide nog andere bezienswaardigheden, niet het minst het stille Begijnhof of het huis Sinte Godelieve, zoals het Begijnhof nog steeds in de volksmond wordt genoemd.

Algemeen wordt aangenomen dat het ontstaan van het Begijnhof dateert van in het begin van de XIe en XIIe eeuw.

In elk geval is het een vaststaand feit dat Thomas Becket, aartsbisschop van Canterbury er omstreeks 1170 tijdelijk verbleef.

Het Begijnhof telde ongeveer een vijftiental huisjes, een romaans kerkje werd gebouwd in 1434.

Ieder begijntje bewoonde waarschijnlijk haar eigen huisje.

Sommige begijntjes die hier in gemeenschap en celibaat samenleefden hadden verdiensten als kantwerkster of Hostie bakker.

In 1657 werd in het Begijnhof het genootschap gesticht van de Heilige Godelieve door Martine Ghys, overste of grootjuffrouw genoemd van het hof.

In het kerkje zelf stond een mooi altaar uit de XVIIe eeuw, als voornaamste decoratief element een schilderij over leven en dood van Sinte Godelieve, verder nog een mooi doksaal met orgel.

Van dit alles berusten er nog foto's in het Stedelijk Museum.

Vóór de eerste wereldoorlog van 1914 - 1918 woonden er nog acht juffrouwen in het Begijnhof die een zeer kleine pacht betaalden.

Het oude Begijnhof viel in 1914 ten prooi van het oorlogsgeweld en werd na de oorlog volledig hersteld in de oorspronkelijke trant.

Aanvankelijk verleende het onderdak aan de minst bedeelden van de stad, zowel mannen als vrouwen.

Thans is het Begijnhof sedert ongeveer een kwart eeuw omgevormd tot een rust- en studiehuis.

Het wordt beheerd door een V.Z.W. en men treft er dames en juffrouwen aan van alle nationaliteiten en filosofische opvattingen die in het IJzerstadje een bepaalde tijd verblijven, hetzij om er te rusten of te studeren.

Naast zijn rustige charme bezit het Begijnhof nog merkwaardige kunstschaten. In de hall van het huis wordt de bezoeker geconfronteerd met een enig Christusbeeld van Gause. In de kerk vindt men een kruisweg in Terra Cotta van Gause, een Sint Jozefsbeeld van l'Havé en een pracht van een Sinte Godelievebeeld. Een mooi sieraad is het gebrandschilderd glasraam (Emmausgangers) van Harold Vandepierre.

Als huisjes van stilte en rust vervult het Begijnhof verder zijn taak voor geheel de stad.

De Grote Markt.

Wij wandelen nu naar het stemmige Marktplaatsje waar een sfeer hangt van een groot verleden. De Sint-Niklaaskerk, het stadhuis met belfort en beiaard, de boterhalle en de gebouwen opgetrokken in de Vlaamse trapgevelstijl dragen bij tot de charme van de IJzerstad.

Wist U bovendien dat Diksmuide de bakermat is van de Vlaamse Humor? Het speelse beeld van het "Manneke uit de Mane" op de Grote Markt toont dit met een gulle lach.

Maar we laten hier onze gids aan het woord die dit in meer woorden en gevoeliger kan uiteenzetten.

Hier besluiten we ons bezoek aan Diksmuide. Om het allemaal op een rijtje te zetten en jullie een idee te geven voor een toekomstig bezoek sluiten we hier een kaart bij van de bijzonderste merkwaardigheden van Diksmuide en zijn 14 deelgemeenten.

Het wordt nu hoog tijd dat weer onze autocar gaan opzoeken want om 18 uur verwacht men ons in Esen waar de DOLLE BROUWERS de BROUWERIJ OERBIER "runnen" .

Het is de enige specialiteitsbierbrouwerij in Vlaanderen waar de toerist het zuiver ambachtelijk brouwen kunnen volgen (uiteraard niet op een zondag als vandaag). Men brouwt er OERBIER ,nat en straf 7,5° donker ,zoet en het ganse jaar verkrijgbaar; BOSKEUN ,7,5 ° blond speciaal Paasbier; ARABIER,7,5 ° blond, zeer bitter, de milde dorstlesser der woeste vlakten: STILLE NACHT 12 ° Kerstbier, zwaartse bier in densiteit in België. Boskeun en Stille nacht worden alleen gebrouwen op bestelling.

Wij komen vandaag echter om even te verpozen op hun bierzolder en er te proeven van het beste van de Diksmuidse bodem. Proost.

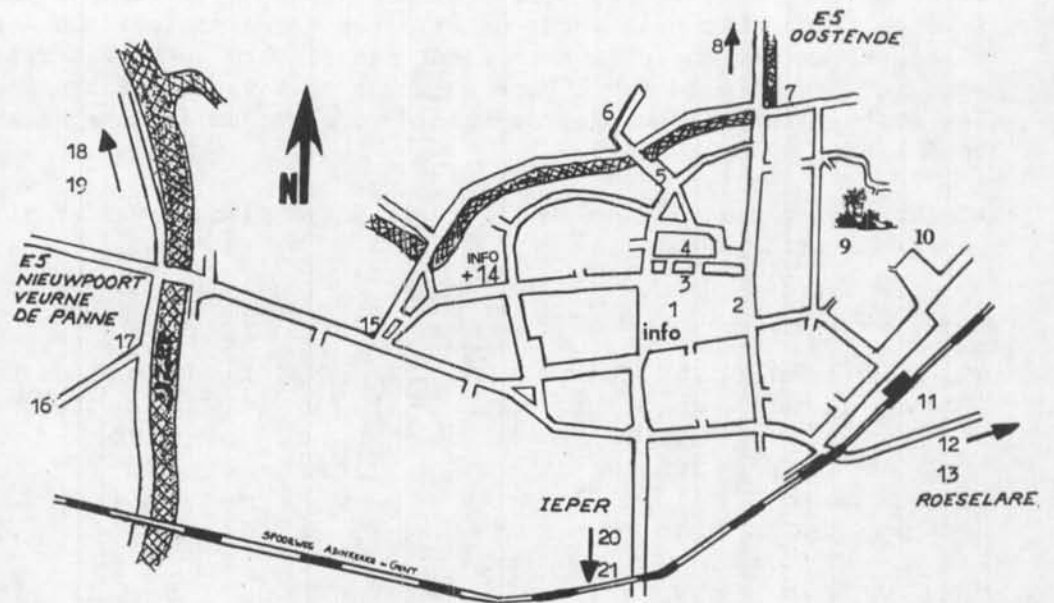
KÄTHE KOLLWITZ.

Ons rest nog ,om de dag te besluiten, een kort bezoek aan het Duits kerkhof van Vladslo. Maar eerst nog een woordje over de Duitse soldatenkerkhoven in Vlaanderen.

Op het einde van de eerste wereldoorlog bestonden Duitse soldatenkerkhoven in 678 gemeenten.

Hun onderhoud en verzorging werd in het jaar 1925 door het afsluiten van een overeenkomst tussen België en Duitsland geregeld. Daarna nam de " Amtliche Deutsche Gräberdienst " de uitbouw en het onderhoud van de kerkhoven op zich. Sedert 1954 is deze actie gebaseerd op een nieuw internationaal verdrag. Overeenkomstig dit verdrag werden in de jaren 1956-58 de nog bestaande 128 begraafplaatsen met Duitse gesneuvelden afgeschaft en de daar begraven bekende doden werden overgebracht naar de reeds bestaande Duitse soldatenkerkhoven: Langemark, Menen en Vladslo. Het kerkhof Hooglede bleef zonder bijgravingen.

DIKSMUIDE

1. GROTE MARKT + INFO
2. 't MANNEKE uit de MANE
3. STADHUIS
4. SINT-NIKLAASKERK
5. VISMARKT
6. BEGIJNHOF
7. POSTGEBOUW
8. BELGISCH MILITAIR KERKHOF KEIEM
9. STADSPARK
10. MONUMENT MARINE-FUSILIERS
11. STATION
12. DUTS MILITAIR KERKHOF VLADSLO + BEELDEN KATHE KOLWITZ "TREUREND OUDERPAAR"
13. BROUWERIJ OERBIER
14. STEDELIJK MUSEUM + DIENST TOERISME
15. ITALIEPLEIN
16. IJZERTOREN
17. PAXPOORT
18. DODENGANG
19. O.L.V.-HOEKJE
20. NATUURRESERVAAT "DE BLANKAART"
21. ESEN-KASTEEL

De gesneuvelden, waarvan de eenzelligheid op het tijdstip van de herbegraving bekend was, werden in afzonderlijke graven bijgezet, terwijl alle onbekenden in het grote kameradengraf in Langemark begraven werden. Wegens de enge belegging zijn de graven op deze kerkhoven door liggende grafplaten aangeduid, die tot 20 namen en gegevens van de gesneuvelden bevatten. De definitieve uitbouw door de "Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge" vond in de jaren 1970 en 1972 plaats.

Alle Duitse gesneuvelden van de 2de wereldoorlog werden gedeeltelijk in Lommel (Prov. Limburg) - bijna 39.000 doden - en gedeeltelijk in Recogne-Bastogne (Prov. Luxemburg - 7000 doden - bijgezet. Daardoor liggen in Vlaanderen geen gesneuvelden meer uit de jaren 1940-1945.

Het door een bos omgeven Duitse soldatenkerkhof van Vladslo bevat 25.644 gesneuvelden. De gravenakkers zijn door een manshoge beukenhaag begrensd. Eiken en lariksen verdelen zich over de tien dodenakkers die in hun geheel overzienbaar blijven. Het bakstenen gebouw aan de ingang bevat de perkamenten boekdelen met de namen van de gesneuvelden. Op het einde van het kerkhof zich het "TREUREND OUDERPAAR", wereldberoemde beelden gecreëerd door Käthe KOLLWITZ in herdenking aan haar gesneuvelde 18-jarige zoon Peter, die te samen met zijn kameraden van het kerkhof Eessen-Roggeveld naar Vladslo overgebracht werden.

Käthe KOLLWITZ mag tot de belangrijkste expressionistische kunstenaars van Duitsland gerekend worden.

Met dit laatste beeld, dat sterker inwerkt op het gemoed dan alle mogelijke vredesmanifestaties, besluiten we deze dag.

Over Leke en doorheen de Tempeliersstreek, Sint Pieters-Kapelle, Slype en Leffinge zijn we op een wenk terug in Oostende.

Het was niet ver maar het was goed.

Een prettige zomervacantie en tot ons volgend weerzien in september.

J. B. Dreesen

Bibliografie:

Eigen documentatie

Diverse toeristische brochures van Nieuwpoort en Diksmuide.

FOTOCOPIEHUIS

DESNERCK D.

Torhoutsteenweg 196

8400 OOSTENDE

Tel. 059/50 31 46

**FOTOCOPIES
AAN DE
GOEDKOOPSTE PRIJZEN**

VAKANTIEHOEVE 'T KLEIN NOORDHOF

BARBECUE

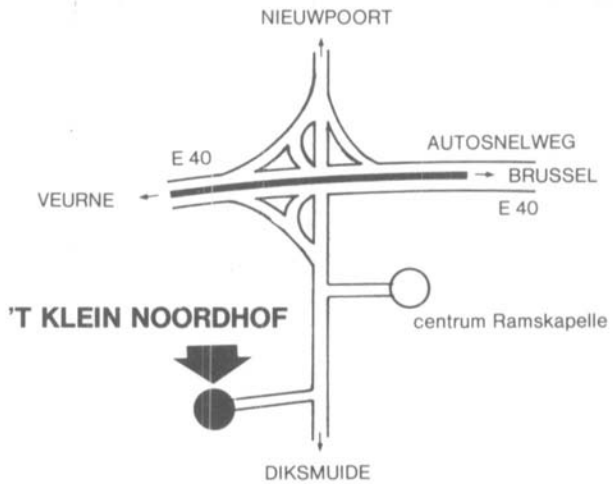

voor
private
feesten

Philippe Huyghe-Deconinck
Diksmuidseweg 14
8450 Nieuwpoort
058/23.48.16

de patron aan de grill
ruime menukeuze

héél het jaar open

KONINKLIJKE BELGISCHE TOURING CLUB

V.Z.W.

DE DODENGANG DIKSMUIDE

Adres: IJzerdijk 15
8610 Diksmuide
Tel.: 051/501716

Openingsuren:

- van 9 tot 17u. in april
- van 9 tot 18u. in mei
- van 9 tot 18u.45 in juni, juli en augustus
- van 9 tot 17u. in september
- de twee eerste zondagen van oktober en op 11 november

Toen de overheid in 1927 de Dodengang wou doen ver-
om er een nieuwe weg te bouwen, richtte de Koninklijke
sche Touring Club een dringende oproep tot alle burger-
hoop de loopgraven aan de IJzer te redden.

Sedertdien heeft de Koninklijke Belgische Touring Club,
last is met het behoud en het beheer van dit oord, zich g-
en ernstig van deze taak gekweten. Zo kunnen honderde
den leerlingen en studenten zich een oordeel vormen
wrede gevechten die de oorlog 1914-1918 kenmerkten.

Thans, 70 jaar later, zorgt Touring Club ervoor dat u deze
rische plaats nog steeds kunt bezoeken.

Geschiedkundige waarde:

Over de hele lengte van de Belgische frontlijn van 1914
waar om iedere meter grond bitter gestreden werd en
zowel treurige als glorievolle herinneringen opgerope-
den is er geen plaats die een beter zinnebeeld vormt
hardnekkige weerstand en taaie heldenmoed dan de ber-
"DODENGANG" van Diksmuide.

Deze loopgraaf waar, divisie na divisie, man na man, h
leger om beurten in de modder geploeterd en gestrede
en bloed werd vergoten, was de hele tijd de ziel van het v
tot het groot offensief van 1918 eindelijk de doorbraak inl

Vier lange jaren was deze akelige gang, de meest vo
schoven stelling van de Belgische verdediging en slecht
de smalle IJzer van de vijandelijke linies gescheiden, het
van een aanhoudende en moordende strijd. Gevechte
bommen en "minenwerfer", van voortdurende alarmme
ook waarbij nu eens het ontploffen van handgranaten, da
het gieren van artilleriegranaten en het rondfluiten van g
kogels de lucht verscheurden. Zo verliep gedurende me
50 maanden de onbeweeglijke en ontmoedigende loopg
oorlog, waarin ook de dappersten hun hart menigmaal in
angst voelden samenkrimpen!

In deze smalle gang waar dag en nacht de onzichtbare
rondwaarde, werd men in de weinige ogenblikken van sch
rust aangegrepen door de sombere dreiging van een o
ziene en toch steeds verwachte aanval. Hij werd dan ook
de "Dodengang" genoemd.

De Belgen waren begonnen deze loopgraaf aan te leggen toen de overstromingen de Duitse opmars tussen Nieuwpoort en Diksmuide hadden afgeremd. Maar dat moest in open terrein gebeuren, zonder enige dekking en onder zwaar vijandelijk vuur. Men besloot dan "sappen" (schachten) te graven. Men bemerkte echter vlug dat de Duitsers aan hun kant hetzelfde deden. De tegenstanders waren op de duur nog maar enkele meters van elkaar verwijderd en men moest wel stoppen met graven. Deze plaats werd aan beide zijden het "Sappenhoofd" genoemd.

Het werd het enige punt waar de Duitsers erin slaagden de overkroon van de IJzer te bereiken en voor de verdere duur van de oorlog verschansten zij zich in een bunker op amper 100 m van de Belgen. Ze werden bevoorraadt door een vlot dat nachts heen en weer over de IJzer werd getrokken.

Aan de Belgische kant waren twee uitkijkposten op de uiterste uiteinden van onze linies ingericht. In 1917 bouwden onze troepen er een grote bunker die de veelzeggende naam "de Muizenval" kreeg. Daar de Duitsers soms in het Belgische "Sappenhoofd" binnendrongen, waar dan bloedige gevechten met de bajonet plaatsvonden, was de Muizenval zeer nuttig om indringers af te weren. Aan drie kanten waren in haar betonnen muren schietgaten voorzien van waaruit men de ongewenste bezoekers kon zien afkomen. Verder naar het noorden waar alles overstroomd was, strekte zich het "niemandslaan" uit, onbegaanbaar en onbereikbaar. De Dodengang zelf werd door de vijand vanop de rechteroever aan drie zijden onder vuur genomen:

1. Vooreerst waren er de beruchte "Bloemmolens", een ware versterkte vesting met rijen bunkers in de kelders van de vroegere Bloemmolens van Diksmuide. Van daaruit konden de Duitsers de Dodengang voortdurend met hun vast opgestelde granaatwerpers en machinegeweren onder vuur houden. In het voorste deel van de Dodengang, dat de "Ruiterschans" werd genoemd, vielen vele van onze dappere soldaten aan dat vuur ten offer.
2. Rechtover de Dodengang lagen de Duitse loopgraven van waaruit de Belgen met handgranaten beschoten werden.
3. Nog op de rechteroever, waar de stroom een bocht vormt die een legendarische faam kreeg, waren Duitse scherpshutters ingegraven, de gevreesde "Doodmaaiers".

De verbinding met de achterste linies werd over twee loopbruggen tot stand gebracht:

1. De ene loopbrug liep recht naar de kerk van Kaaskerke, waar de soldaten elke nacht zakken brokkelige aarde gingen ophalen om steeds opnieuw de loopgrachten te herstellen. Het was een helse karwei, in het duister, over waggelende planken en met een zandzak, "Vaderlanderke" genaamd, op de rug. De Duitsers wisten maar al te goed waar de loopbrug lag en schoten er blindelings op los. Hier vielen heel wat doden en gewonden.
2. Een tweede loopbrug liep naar Lettenburg en diende om de troepen af te lossen en de gewonden achter de vuurlijn te brengen. Zij werd ook gebruikt voor het aanvoeren van munitie en proviand. Er was een Decauville smalspoor op aangebracht om de zware mortiergranaten naar de linies te slepen. Dichtbij deze loopbrug waren er meerdere loopgraven die van Stuivekenskerke kwamen en zo goed mogelijk verbonden waren met de Dodengang, langs de "Eendengang" even voor de Ruitersschans.

De eenheden die de Dodengang bemanden bleven er telkens drie dagen, na de aflossing mochten ze drie dagen in een kantonnement achter de frontlijn uitrusten. De gesneuvelden werden meestal naamloos ter plaatse begraven, met slechts een plaatje "Gevallen voor het Vaderland".

De gewonden werden achter de frontlijn gebracht en naar veldhospitaal gevoerd om te herstellen of te sterven.

Agentschappen:

In alle Touring Club agentschappen vindt u onze toeristische deskundigen.

Zij geven u gaarne inlichtingen over onze culturele activiteiten, clubreizen, reiswegen, reisdocumenten voor het buitenland, camping-caravanning, enz...

9300 AALST	Kattestraat 46	053/70.00
2018 ANTWERPEN	Quellinstraat 9	03/231.87
6700 ARLON	Place Hollenfeltz 2	063/22.79
8000 BRUGGE	Geldmuntstraat 30	050/33.30
1000 BRUSSEL	Wolvengracht 48 - ASLK	02/219.57
1000 BRUSSEL	Schildknaapstraat 48A	02/218.62
1040 BRUSSEL	Wetstraat 44	02/233.22
1050 BRUSSEL	Naamse Poort Gal. 7	02/513.12
6000 CHARLEROI	Rue de Marcinelle 20	071/31.50
4700 EUPEN	Klosterstraße 38	087/55.49
9000 GENT	Gouden Leeuwplein 1	091/25.89
3500 HASSELT	Guffenslaan 10	011/22.22
8500 KORTRIJK	Stationsplein 5	056/21.79
3000 LEUVEN	Bondgenotenlaan 175	016/22.00
4000 LIÈGE	Bld. de la Sauvenière 54, bte 26	041/23.68
2800 MECHELEN	Korenmarkt 4	015/41.44
7000 MONS	Rue D'Havrè 54	065/35.21
5000 NAMUR	Rue E. Cuvelier 63	081/22.78
8400 OOSTENDE	Alf. Pieterslaan 48	059/80.08
7500 TOURNAI	Rue de la Wallonie 31	069/22.29
4800 VERVIERS	Rue Xhavée 34	087/33.27

Openingsuren:

Maandag: van 9u.30 tot 12u.30 en van 14 tot 18u.;

Van dinsdag tot vrijdag: van 9u. tot 12u.30 en van 14 tot 18u.;

Zaterdag: van 9 tot 12 u.

N.B.: Te Brussel zijn de kantoren geopend in de week van 9u. tot 18u.; de zaterdag van 9 tot 12u.

In de Wolvengracht zijn de kantoren geopend van 8u.30 tot 15u.30; behalve op vrijdag, tot 17u.30; op zaterdag zijn ze gesloten.

In de Naamse Poort zijn de kantoren geopend van 9u.30 tot 17u.30; zaterdag zijn ze gesloten.

Voor meer inlichtingen: bel het nummer 02/233.24.90

Jean Bart III

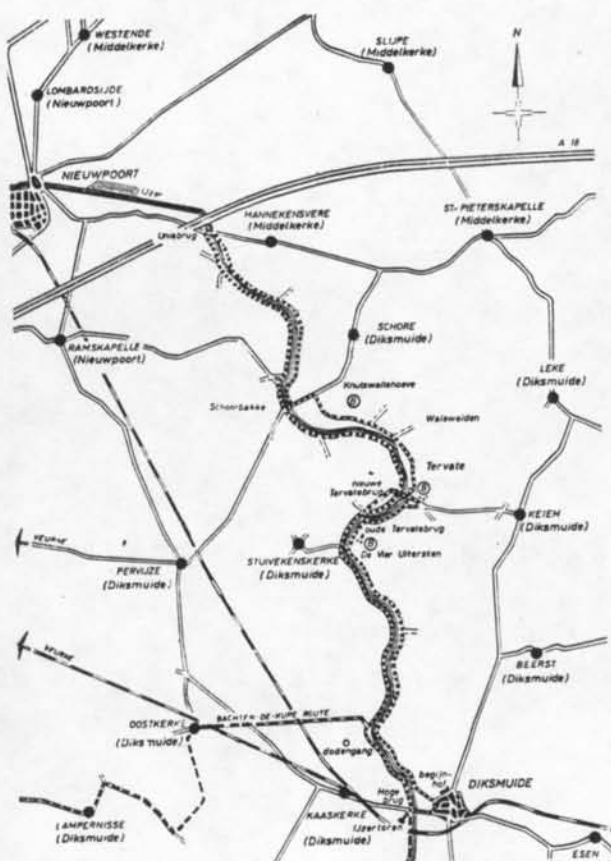
TOERISTISCHE BOOTTOCHT
VOYAGE TOURISTIQUE EN BATEAU
TOURISTISCHE BOOTSFAHRT
Nieuwpoort - Diksmuide

TEL. (058) 23.67.66

BAERT

Café **SLUISWACHTER
L'ECLUSIER**

⚓ Het Ijzerbekken per boot

Met de M.S. JEAN BART III, een omgebouwde Duitse patrouilleboot, het Ijzerbekken verkennen, doorheen de on-eindige, vredige Ijzervlakte! Vredig, inderdaad, maar ijzingwekkend zijn de herinneringen voor de mensen die het epos 1914-18 hebben overleefd.

Een prachtige toeristische uitstap van NIEUWPOORT tot DIKSMUIDE.

De JEAN BART III heeft bar aan boord en er kan boerenbrood met trappistenkaas en trappistenbier verkregen worden.

Vertrekplaats : Ijzersluis, rechtover restaurant «t Visserke»
Vertrek : 14.00 uur - Terug : 19.00 uur.

Een geleid bezoek voor groepen is voorzien op aanvraag, voor een eventueel bezoek aan de Ijzertoren en de Dodengang is verminderde prijs op vertoon van het bootticket voorzien.
Prijzen : volwassenen : 200 F. - kinderen — 12 j. : 160 F. - 65 + : 190 F.

Groepen volwassenen (min. 50 personen) : 180 F. - Kinderen (min. 50 personen) : 145 F.

⚓ Le cours de l'Yser en bateau

Avec le patrouilleur allemand reconstruit, le M.S. JEAN BART III, on explore le bassin de l'Yser, à travers la plaine immense et paisible de l'Yser. Paisible mais pleins d'horreurs sont les mémoires des survivants des années 1914-18.

Le bateau JEAN BART III est pourvu d'un bar et pour les amateurs on a prévu le fromage trappiste avec le pain de campagne ainsi que la bière trappiste de la région.

Lieu de départ : l'écluse de l'Yser, face au rest. «t Visserke»
Heure de départ : 14.00 h. - Retour : 19.00 h.

Une visite guidée pour groupes sur demande est prévue, pour une visite éventuelle à la Tour de l'Yser et au Bayeau de la Mort, prix réduit sur présentation du ticket-bateau.

Prix : Adultes : 200 fr. - enfants — 12 ans : 160 fr. - 65 + : 190 F.

Groupes (min. 50 ad.) : 180 fr. - (min. 50 enfants) : 145 fr.

⚓ Die Yser per Schiff

Mit der M.S. JEAN BART III, einem umgebauten Deutschen Vorpostenboot, den Lauf der Yser erkunden durch die weite friedliche Yserfläche!

Friedlich, allerdings, jedoch grausig sind die erinnerungen der Jenigen die das Epos 1914-18 überlebten.

Ein herrlicher touristischer Ausflug von NIEUWPOORT bis DIKSMUIDE.

Die JEAN BART III hat eine Bar an Bord. Bauernbrot mit Trappistenkäse und Trappistenbier sind auch erhältlich.

Abfahrtort : Yerschleuse, über Restaurant «t Visserke»
Abfahrtszeit : 14.00 Uhr - Zurück : 19.00 Uhr.

Ein geführter Besuch für Gruppen auf Wunsch ist vorgesehen, für eine evtl. Besuch an den Yserturn und den «Dodengang» (Laufgräbe und Unterstände aus dem 1. Weltkrieg) ist Preismässigung mit der Bootfahrtskarte auf die Eintrittskarte zu bekommen.

Preis für Erwachsene : Bfr. 200 - Kinder bis 12 Jahre Bfr. 160
Erwachsene über 65 Jahre Bfr. 190.

DE DODENGANG

De beroemde "DODENGANG" van Diksmuide is wellicht het oord waar de bezoeker het best kan aanvoelen hoe verwoed de weerstand was en hoeveel heldhaftigheid er nodig was om stand te houden, tijdens die eindeloze oorlog 1914-1918, waar elk stukje grond zo hardnekkig betwist werd, waar roemvolle en in-treurige herinneringen om de voorrang strijden.

Deze gang waar elke divisie, waar elke soldaat, heel het leger in de modder geploeterd, gestreden en geleden heeft, en waar de besten hun bloed hebben vergoten; deze gang was de hele tijd lang de ziel van de weerstand op onze frontlijn, tot eindelijk het groot Offensief van 1918 de doorbraak verzekerde.

Gedurende vier lange jaren was deze akelige gang, vooruitgeschoven stelling van de Belgische verdediging, slechts door de smalle Ijzer van de vijandelijke linie gescheiden, het toneel van een voortdurende en moordende strijd. Gevechten met bommen en "minen-werfer", voortdurend alarm waarbij het ontploffen der granaten, het miauwen der obussen en het scherpe gefluit der kogels om beur-ten overheerste; zo zag de loopgraven-oorlog er gedurende vijftig maanden uit, onbeweeglijk en ontmoedigend, waar zelfs de dapper-sten dikwijls moesten toegeven dat de doodsangst hen gevangen hield.

In deze enge schacht waar dag en nacht de onzichtbare Dood rond-waarde, waren zelfs de weinige kalme ogenblikken niet zonder gevaar : dikwijls betekenden ze niets anders dan het naderen van nog groter onheil.

De Dodengang ontstond als volgt : De overstromingen tussen Nieuwpoort en Diksmuide hadden de Duitsers tot staan gebracht. De Belgen begonnen met het graven van deze loopgracht. Maar dit moest in open terrein gebeuren, zonder de minste dekking en onder geweldig vijandelijk vuur. Er werd dan besloten, om de verliezen aan mensenlevens te beperken, dat ondergronds zou gewerkt worden met zgn. "sappen". Maar weldra bemerkte men dat de Duitsers van hun kant uit hetzelfde deden. Toen de tegenstanders nog maar enkele meters van elkaar verwijderd waren, was men verplicht te stoppen. Deze plaats werd aan beide zijden het "Sappenhoofd" genoemd.

Op dit enig punt waar de Duitsers erin slaagden de linkeroever van de Ijzer te bereiken, vestigden zij zich voor de duur van de oor-log in een bunker op amper 50 m. afstand van de Belgen. Ze werden bevoorrad met een vlot, dat 's nachts overgetrokken werd.

Aan Belgische zijde, op de uiterste rand van onze linies, bevonden zich twee schildwachthuisjes. In 1917 bouwden onze troepen er een reusachtige bunker, die de welluidende naam "Muizenval" kreeg. Daar de Duitsers meermaals tot het Belgisch sappenhoofd doordron-gen, waarbij lijf-aan-lijfgevechten plaatshadden met de bajonet, deed de Muizenval uitstekend dienst om deze infiltraties te voor-komen. Er werden inderdaad aan drie kanten van de betonnen muren kijk-gaten aangebracht, zodat elke ongewenste bezoeker tijdig opge-merkt werd.

Verder naar het Noorden toe was alles overstromd, daar strekte zich het onbereikbare en onbegaanbare "Nomansland" uit.

De Dodengang zelf werd langs drie zijden onder vuur genomen door de vijand die zich op de rechteroever bevond :

- 1) Vooreerst waren er de beruchte "Bloemmolens", een sterke reeks duitse bunkers, ondergebracht in de voormalige bloemmolens van Diksmuide. Deze bevonden zich tegenover de huidige Ijzertoren, aan de rechteroever. Van daaruit werd de Dodengang beschoten met goed opgestelde machinegeweren en kleine mortieren. Bij het begin van de Dodengang "Ruiterschans" genoemd, vielen vele van onze jongens ten offer aan dit moorddadig geschut.
- 2) Tegenover de Dodengang waren er ook Duitse stellingen, van waaruit de Belgen bestookt werden met mortiergranaten en bommen.
- 3) Steeds op de rechteroever, in de bocht van de stroom zaten, omgeven door een legendarische faam, de Duitse scherpschutters gekend als de "maaiers van de Dood".

De verbindingen met de achterste linies werden in stand gehouden door twee loopbruggen :

- 1) Eén brug liep recht naar de kerk van KAASKERKE, vanwaar men's nachts zakken droge aarde ging halen (Vaderlanders) om de grachten te herstellen. Het was een hele karwei, zo in het donker op waggelende planken met een zak op de rug. De Duitsers kenden de ligging van die loopbrug goed en schoten er blindelings naar. Daàr vielen heel wat doden en gewonden.
- 2) Een tweede loopbrug ging in de richting van LETTENBURG (weg naar Nieuwpoort) en werd gebruikt om de wacht af te lossen. De gewonden werden eveneens langs deze weg afgevoerd, terwijl voedsel en munitie aangebracht werd. Er lagen ook Decauville-rails om de zware mortierbommen aan te voeren.

In de omgeving van die tweede loopbrug bestonden verschillende loopgrachten, komend van STUIVEKENSKERKE, voor een gebrekkige verbinding met de Dodengang zorgden, namelijk langs de Eendingracht die nog voor het bereiken van de Ruitersschans, aan de Mijlpaal 16 eindigde.

De eenheden die de Dodengang bewaakten verbleven er drie dagen; na de aflossing kregen ze drie dagen rust in de kantonement achter het front. De gesneuvelden werden ter plaatse begraven, over het algemeen zonder identificatie, enkel met de vermelding "Gesneuveld voor het Vaderland". De gewonden werden achter de gevechtlinies gebracht, om vervolgens te worden verzorgd in hospitalen, waar ze herstelden of stierven.

Moge dit beknopt relaas U helpen beter te begrijpen wat voor onze heldhaftige soldaten dit oord van verschrikking heeft betekend !

Informatieblad aangeboden door de Koninklijke Belgische Touring Club aan de bezoekers van de Dodengang.